

International Scientific-Practical Symposium
**„Sustainable Public Procurement:
challenges and opportunities”**
October 1 – 2, 2021

Simpozion Științifico-Practic Internațional
**„Achiziții Publice Durabile: provocări și
oportunități”**
1 - 2 octombrie 2021

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

CZU 33(082)=135.1=111=161.1

„Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități”, simpozion științifico-practic internațional (2021; Chișinău). Simpozion Științifico-Practic Internațional „Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități” = International Scientific-Practical Symposium „Sustainable Public Procurement: challenges and opportunities”, 1-2 octombrie 2021: Teze ale comunicărilor / comitetul științific, comitetul organizatoric: Ulian Galina (președinte) [et al.]. – [Chișinău]: CEP USM, 2021. – 75 p.: fig., tab.

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Antetit.: Univ. de Stat din Moldova, Fac. de Științe Econ., IDIS "Viitorul". – Tit. paral.: lb. rom., engl. – Texte: lb. rom., engl., rusă. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISBN 978-9975-158-90-9 (PDF).

33(082)=135.1=111=161.1

A 16

ISBN 978-9975-158-90-9 (PDF).

© CEP USM

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

The International Scientific-Practical Symposium „Sustainable Public Procurement: Challenges and Opportunities”.

ORGANIZATIONAL COMMITTEE:

President: ULIAN Galina, PhD. hab., Prof.

Members:

GANEA Victoria, PhD. hab., Prof.,

COJOCARU Maria, PhD., Ass. prof.

UNGUREANU Carolina, Deputy director for international cooperation IDIS Viitorul

HĂMURARU Maria, PhD., Ass. prof.

BUZDUGAN Adriana, PhD., Ass. prof.

MULIC ANDREI, PhD., Ass. prof.

CAPRIAN Iulia, PhD., Ass. prof.

TÎRȘU Valentina, PhD, lecturer

ENACHI Diana, expert IDIS Viitorul

ULIAN Ecaterina, PhD student

RUSU Elena, PhD student

CONTACTS:

MD-2009, Alexe Mateevici Street, 60, Chișinău, Republic of Moldova

Moldova State University,

E-mail: proiect.ancd@gmail.com

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Simpozionul Științifico-Practic Internațional „Achiziții Publice Durabile: provocări și oportunități”

COMITETUL ORGANIZATORIC:

Președinte: **ULIAN Galina**, dr. hab., prof.univ., USM

Membrii:

GANEA Victoria, dr. hab., prof. univ., USM

COJOCARU Maria, dr., conf.univ., USM

UNGUREANU Carolina, Vicedirector cooperare internațională, IDIS „Viitorul”

HĂMURARU Maria, dr., conf.univ., USM

BUZDUGAN Adriana, dr., conf.univ., USM

MULIC ANDREI, dr., conf.univ., USM

CAPRIAN Iulia, dr., conf.univ., USM

TÎRȘU Valentina, dr., lect.univ., USM

ENACHI Diana, expert IDIS „Viitorul”

ULIAN Ecaterina, doctorand, Scoala Doctorală de Științe economice a USM

RUSU Elena, doctorand, Scoala Doctorală de Științe economice a USM

CONTACTE:

Str. Alexe Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009, Republica Moldova

Universitatea de Stat din Moldova, Bloc Central, Sala 316

E-mail: proiect.ancd@gmail.com

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

SCIENTIFIC COMMITTEE:

President: **ULIAN Galina**, PhD. hab., Prof., Moldova State University

Vice-president: **GANEA Victoria**, PhD. hab., Prof., Moldova State University

Members: **STRATAN Alexandru**, c. m., PhD. hab., Prof., NIER, Republic of Moldova

HAMURARU Maria, PhD., Ass. prof., MSU, Republic of Moldova

GROSU Veronica, PhD., Prof., „Ștefan cel Mare” University of Suceava, Romania

DOGA-MÎRZAC Mariana, PhD. hab., Ass. prof., MSU, RM

COJOCARU Maria, PhD., Ass. prof. MSU, Republic of Moldova

BUZDUGAN Adriana, PhD., Ass. prof. MSU, Republic of Moldova

HLACIUC Elena, PhD., Prof., USV, Suceava, Romania

MULIC Andrei, PhD., Ass. prof., MSU, Republic of Moldova

MASKO Ludmila, dr., conf., Polotsk State University, Belarusi

LAZEBNYC Larisa, dr., USFSU, Kiev, Ukraina

LEGENCHUK Sergiy, dr. hab., prof, Zhytomyr Polytechnic State University, Ukraina

GOLOCEALOVA Irina, PhD., Ass. prof. MSU, Republic of Moldova

BULAT Veronica, PhD., Ass. prof. MSU, Republic of Moldova

CIBOTARIU Irina Stefania, PhD., Ass. prof. „Ștefan cel Mare” University of Suceava, Romania

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

COMITETUL ȘTIINȚIFIC:

Președinte: **ULIAN Galina**, dr. hab., Prof., Universitatea de Stat din Moldova

Vice-

președinte: **GANEA Victoria**, dr. hab., Prof., Universitatea de Stat din Moldova

Members: **STRATAN Alexandru**, c. m., dr. hab., Prof., INCE, Republica Moldova

HAMURARU Maria, dr., conf., USM, Republica Moldova

GROSU Veronica, dr., prof., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Romania

DOGA-MÎRZAC Mariana, dr.hab., conf., USM, Republica Moldova

COJOCARU Maria, dr., conf., USM, Republica Moldova

MULIC Andrei, dr., conf., USM, Republica Moldova

MASKO Ludmila, dr., conf., Polotsk State University, Belarusi

LAZEBNYC Larisa, dr., USFSU, Kiev, Ukraina

LEGENCHUK Sergiy, dr. hab., prof, Zhytomyr Polytechnic State University, Ukraina

BUZDUGAN Adriana, dr., conf., USM, Republica Moldova

GOLOCEALOVA Irina, dr., conf., USM, Republica Moldova

BULAT Veronica, dr., conf., USM, Republica Moldova

CIBOTARIU Irina Stefania, dr., conf. univ., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Romania

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Cuprins

Mulic Andrei, Ulian Galina, Redzepagic Srdjan	Aspecte metodologico-practice ale elaborării indicelui multicriterial pentru evaluarea eficienței și sustenabilității sistemului de achiziții publice în Republica Moldova	8
Hămuraru Maria	Raționalitatea limitată a deciziilor economice într-o societate a schimbării.....	13
Cojocar Maria, Rusu Elena	Indicatorii de performanță ca instrument pentru promovarea achizițiilor publice durabile în Republica Moldova	18
Buzdugan Adriana	Standarde internaționale în promovarea comerțului echitabil și lanțurilor de aprovizionare social responsabile.....	22
Caprian Iulia, Lom Ionuț	Achizițiile durabile ca factor al performanței corporative în societățile de asigurări	30
Apetrii Natalia, Covalschi Tatiana	Analiza percepției și impactului achizițiilor publice durabile cu aplicarea tehnologiilor Data Mining	34
Davîdov Cătălina, Vlase Elena	Achizițiile sustenabile în dezvoltarea municipiilor	37
Gavrilaș Natalia	Sustainable universities - a desideratum towards achieving sustainable economic development	41
Guja Anatolie	Agroturismul ca strategie de dezvoltare a turismului sustenabil din Republica Moldova	44
Голочалова Ирина	Концепция государственно-частного партнерства в системе социально-экономического учета и отчетности: эволюция и перспективы применения	47
Масько Людмила, Гаврилов Руслан	Налогообложение как экономический инструмент «зеленой» экономики	54
Селюжицкая Татьяна	Система индикаторов эколого-экономического состояния региона для оценки его устойчивого развития	58
Маслова Татьяна	Общий обзор отчетности в области устойчивого развития и возможности ее применения проектами ГЧП	62
Кышларь Анна	Теоретические и практические аспекты государственно-частного партнерства в сфере науки и образования Республики Молдова ...	66
Паньков Павел	Стратегии применения деривативов на товарных рынках: управленческий аспект	71

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

**ASPECTE METODOLOGICO-PRACTICE ALE ELABORĂRII INDICELUI
MULTICRITERIAL PENTRU EVALUAREA EFICIENȚEI ȘI SUSTENABILITĂȚII
SISTEMULUI DE ACHIZIȚII PUBLICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

**METHODOLOGICAL-PRACTICAL ASPECTS OF THE ELABORATION OF THE
MULTICRITERIA INDEX FOR THE EVALUATION OF THE EFFICIENCY AND
SUSTAINABILITY OF THE PUBLIC PROCUREMENT SYSTEM IN THE REPUBLIC OF
MOLDOVA**

Andrei MULIC

Universitatea de Stat din Moldova

Galina ULIAN

Universitatea de Stat din Moldova

Srdjan REDZEPAGIC

Universitatea Cote d'Azur

Abstract. The actuality of the subject. *The experience of developed countries shows that the creation of a public procurement system with clearly defined objectives and means to achieve them is extremely important. Due to differences in economic, social and political environment, each country, or even an individual government agency, may have its own priorities in public procurement policy.*

The research topic *focuses on ensuring the integrity and transparency of the public procurement process.*

The purpose and objectives of the research *is to develop the multicriteria index for assessing the efficiency and sustainability of the public procurement system in the Republic of Moldova in the context of operation of the automated information system "State Register of Public Procurement" (SIA "RSAP") MTender.*

Key words: *multicriteria index, sustainability, efficiency, public procurement, expected value (budget) of procurement.*

JEL Classification: *H42, H44, H57, G28*

Introducere

Reformarea sistemului de achiziții publice este una dintre direcțiile cheie de modernizare a sectorului administrativ al Republicii Moldova. Creșterea eficienței acestei instituții ar trebui recunoscută ca una dintre condițiile pentru asigurarea unei creșteri economice stabile. În acest sens, aspectele legate de evaluarea eficienței și sustenabilității sistemului de utilizare a fondurilor publice prezintă un interes deosebit.

Scopul lucrării

În această cercetare au fost elaborați indicatorii de performanță ai sectorului achizițiilor publice din Republica Moldova în contextul funcționării sistemului informațional automatizat "Registrul de stat al achizițiilor publice" (SIA „RSAP”) MTender.

Metodologia cercetării

Include conceptele teoriei achizițiilor publice, conceptul de eficacitate a sistemului economic național, cercetările savanților naționali și străini în domeniul gestionării achizițiilor publice utilizând sistemul informațional automatizat.

Pentru a atinge acest obiectiv, autorii folosesc metoda dialectică a cunoașterii științifice și o serie de metode generale și specifice de cercetare științifică, care sunt interconectate și aplicate în

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

mod consecvent în conformitate cu logica generală a analizei: sinteza teoretică, analiza și sinteza, analiza sistemică și analiza statistică, etc.

Rezultatele cercetării

Una dintre direcțiile prioritare ale reformării administrației publice ar trebui să fie reformarea sistemului de achiziții publice, care a fost întotdeauna considerată cea mai ineficientă în Republica Moldova. În același timp, țările dezvoltate folosesc achizițiile publice ca unul dintre cele mai eficiente instrumente ale sistemului de susținere din partea statului pentru asigurarea creșterii economice stabile.

Trebuie remarcat faptul că achizițiile reprezintă principala direcție de utilizare a fondurilor publice în toată lumea. Achizițiile publice în Uniunea Europeană constituie în medie 14% din produsul intern brut pe an (Comisia Europeană, 2020). În raport cu PIB-ul UE în 2020, această sumă a fost de aproximativ 2.700 miliarde de euro (Fondul Monetar Internațional, 2020).

Fig.1. Informația totalizată privind desfășurarea licitațiilor deschise prin intermediul SIA RSAP (MTender), anul 2020

Sursă: Raportul Agenției Achiziții Publice privind activitatea în domeniul achizițiilor publice desfășurată în perioada anului 2020

Potrivit Raportului privind activitatea în domeniul achizițiilor publice desfășurată în perioada anului 2020, un indicator similar a fost de aproximativ 5.993.512.587,41 lei sau 4,38 % din PIB-ul Republicii Moldova în 2020. În consecință, eficacitatea funcționării sistemului de achiziții publice poate fi privită din diferite perspective. Cea mai importantă diferență între sectorul public și sectorul privat este divergența în obiectivele lor. Scopul unei întreprinderi private este de a maximiza profitul, și atingerea acestui scop poate fi măsurată în mod obiectiv. În sectorul public, maximizarea profitului este înlocuită cu satisfacerea intereselor societății. Este extrem de dificil de a evalua efectul economic direct al furnizării de servicii publice pentru populația. În consecință, activitatea economică a sectorului public poate fi asociată numai cu utilizarea economă a fondurilor bugetare.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Cel mai important lucru pentru client este să obțină efectul maxim sub forma economiilor la cumpărare. În primul rând, interpretarea finală al efectului de economisire a unei achiziții separate are următoarea formă:

$$IEE = CAA - CRA \quad (1)$$

Unde:

CAA – costul (bugetul) așteptat al achiziției (arată suma maximă de bani pe care clientul este gata de a cheltui pentru achiziționarea articolului corespunzător);

CRA - costul real al contractului încheiat (determinat de rezultatele contractului)

Astfel, autorii au elaborat următoarea formulă de calcul a indicatorului pentru determinarea cantității de economii care poate fi utilizată pentru a evalua funcționarea sistemului de achiziții în ansamblu (sau pentru un număr semnificativ de proceduri):

$$CE = \frac{\sum_{i=1}^n CAA_i - \sum_{i=1}^n CRA_i / (1+a)^t}{\sum_{i=1}^n CAA_i} \quad (2)$$

unde *n* este numărul procedurilor de achiziție (*i* = 1, ..., *n*).

a- rata de actualizare;

t – perioada procedurilor de achiziții (*t* = 1, ..., *p*).

Trebuie remarcat faptul că economiile estimate depind în mare măsură de numărul și volumul tranzacțiilor. Calculele arată că utilizarea indicatorului de economisire în cheltuielile publice numai pe fragmente caracterizează rezultatul, care poate fi complet eronat din cauza contradicției în determinarea prețului inițial al contractului. Este important câștigătorul să fie ales nu numai prin criteriul cel mai mic preț oferit, dar și pentru rentabilitatea generală a propunerii. O astfel de evaluare poate fi utilizată doar pentru analiza operațională, deoarece nu se ia în considerare concurența, nivelul de îndeplinire a comenzilor, respectarea legilor aplicabile etc. În consecință, este necesar să se utilizeze un indicator complex care să ia în considerare efecte economice indirecte. O componentă importantă a sistemului de evaluare a eficienței achizițiilor publice este analiza utilizării de către clienți a criteriilor non-preț.

Acest lucru se datorează faptului că, conform legislației interne și UE, ofertele pot fi selectate utilizând un criteriu de preț sau o combinație de caracteristici cantitative și calitative. De exemplu, în UE, criteriile combinate sunt utilizate în 70% din contracte. Criteriul de preț cel mai mic poate fi utilizat numai în contractele mici. Dar lipsa unei înțelegeri clare a mecanismului de evaluare a ofertelor în funcție de criterii non-preț de către cumpărătorii interni face dificilă aplicarea acestei abordări în RM. În plus față de indicatorii precedenți autorii propun calcularea indicatorului de eficiență comercială (EC):

$$EC = \left(1 - \frac{NAA}{NAD}\right) * 100\% \quad (3)$$

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Unde: NAA - este numărul de achiziții anulate

NAD - numărul de achiziții declarate

Logica pentru evaluarea eficienței sistemului de achiziții utilizând indicatorul prezentat este de a determina proporția procedurilor care au fost efectuate în mod eficient (care nu au fost anulate).

Importanța acestui indicator constă în faptul că un număr semnificativ de proceduri anulate înseamnă pericol de neaprovizionarea la timp a organizațiilor care achiziționează bunurile, lucrările sau serviciile necesare.

De asemenea, anularea procedurii de achiziție din cauza lipsei unui număr suficient de participanți, dacă acest lucru se întâmplă de două ori la același subiect de achiziție, trece la utilizarea procedurii de negociere. Acesta din urmă este considerat un risc grav de corupție, deoarece clientul alege subiectiv furnizorul.

Eficacitatea unui contract de achiziții electronice cu un client de stat pentru un antreprenor ($Ecap$) poate fi determinată luând în considerare următorii parametri:

- costul achizițiilor electronice (Cae),
- costul participării la o licitație pe o platformă electronică (Cpl),
- costul operațiunilor bancare electronice. garanții (Cob),
- costul unitar al bunurilor, servicii, lucrări ($Cunit$),
- volumul ofertei (Vo),
- costuri suplimentare asociate cu instruirea personalului, investiții în tehnologia informației etc. ($Csup$),
- costuri în numerar datorate consecințelor nefavorabile ale garanției bancare (de exemplu, necesitatea unui gaj sau „înghețarea” conturilor bancare) (Cn)
- a - rata de actualizare;
- n - perioada procedurilor de achiziții ($i = 1, \dots, n$).

$$Ecap = \frac{\sum_{i=1}^n (Cpl + Cob + (Cunit * Vo) + Csup + Cn) / (1+a)^n}{\sum_{i=1}^n Cae / (1+a)^n} * 100\% \quad (4)$$

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Concluzii

Perspectivile unor cercetări suplimentare în acest domeniu se axează pe elaborarea unui indicator complex al eficienței sistemului de achiziții publice, luând în considerare efectele economice directe și indirecte. În același timp, este important ca câștigătorul să fie ales nu numai pentru cel mai mic preț oferit, dar și pentru eficiența economică globală a ofertei. O componentă importantă a sistemului de evaluare a eficienței achizițiilor publice este analiza utilizării de către clienți a criteriilor non-preț.

Referințe bibliografice

1. Raportul Agenției Achiziții Publice privind activitatea în domeniul achizițiilor publice desfășurată în perioada anului 2020.
2. Dmytryshyn B., Zhovnovach R., Levchenko O., Malakhovskyi Y., Gonchar V., (2018). Practical aspects of assessing the efficiency of the modern system of public procurement in Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 16(2), 353-363.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

RAȚIONALITATEA LIMITATĂ A DECIZIILOR ECONOMICE ÎNTR-O SOCIETATE A SCHIMBĂRII

Maria HĂMURARU
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *This Article examines the philosophy of the rationality versus the irrationality of the economic agents in a perpetual world of major changes and risks. The scientific approach is structured on John Komlos's ideas, based on the definition of the economy as a science and on a principle of economy, according to Gregory Mankiw: the rational individuals think in marginal terms. In the context of reality, making consumer decisions about a good/service/activity requires time, information, money, under the conditions of the changing dynamism generates results with clear uncertainty. Various approaches are being explored on the limited rationality of consumer behavior, driven by both imperfect information, shortage of resources, complexity of decision and a major influence of psychological factors.*

Keywords: *consumer behaviour, maximising utility, rational economic decisions versus irrational economic decisions, factors influencing consumer behaviour.*

Introducere. Pe parcursul a mai mult de două secole, obiectul de studiu al economiei rămâne a fi avuția, dar nu numai. Economiștii au căutat să scoată în relief problematica factorilor de care depinde mărirea sau micșorarea acesteia și astfel obiectul de studiu se concretizează fără încetare. În acest context, economia este definită ca știința care studiază comportamentul rațional al agenților economici, în condițiile resurselor economice limitate și a nevoilor umane nelimitate. În aceeași ordine de idei, unul din principiile lui Gregory Mankiw relevă că indivizii raționali gândesc în termeni marginali. Prin activitatea economică desfășurată, omenirea tinde spre satisfacerea nevoilor în condiții de maximizare a utilității sale. Știind că pe întreaga planetă volumul resurselor este limitat, o preocupare actuală a întregului mapamond constă în limitarea risipei acestora și, în general, micșorarea consumului lor. Astfel, se încearcă o raționalizare a activității economice. Acțiunea rațională a omului este explicată prin deciziile conștiente ale acestuia și înțelegerea consecințelor ulterioare implicării resurselor economice în activitatea de producere a bunurilor. Activitatea economică este considerată eficientă, numai dacă este rațională. Cunoștințele acumulate de către indivizi permit utilizarea unei cantități mai mici de resurse economice pentru a satisface un număr mai mare de nevoi umane [1, p.14, 17, 21].

Metodologia cercetării a prezentului articol vizează documentarea direct și indirectă de cunoaștere a realității, utilizând metode clasice de cercetare, precum: observația, analiza (calitativă, cantitativă, istorică), sinteza, inducția și deducția, comparația.

Rezultate obținute. În economie, maximizarea utilității este menționată într-un sens cantitativ, unde există un rezultat obiectiv cel mai bun. Însă, abordarea psihologică a categoriei de raționalitate desemnează folosirea gândirii pentru realizarea scopurilor optime în mod obiectiv, logic, fără emoții, reflexe, intuiții sau instincte [2, p. 100].

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Conceptul de raționalitate economică a stat la baza elaborării tuturor teoriilor economice explicative sau pragmatice, care presupune căutarea costului minim de oportunitate, adică acea raționalitate care minimizează dezavantajul adus de decizia economică. Raționalitatea economică se referă la mulțimea deciziilor economice, indiferent dacă ele privesc sau nu activitatea economică. Deciziile economice sunt acele decizii care aleg între alternative în funcție de costul lor de oportunitate, adică în funcție de avantajul maximal la care se renunță atunci când se iau deciziile respective. În acest context, se poate spune că raționalitatea economică fundamentează atât succesul cât și insuccesul activităților economice [3].

Teoria alegerii raționale a apărut la mijlocul secolului al XX-lea în Statele Unite. Fondatorii teoriei alegerii raționale sunt considerați: E. Downs - care a formulat principalele dispoziții ale teoriei în lucrarea sa „The Economic Theory of Democracy”, D. Black - a introdus conceptul de preferințe în știința politică, a descris mecanismul traducerii lor în rezultatele activității, G. Simon - a fundamentat conceptul de raționalitate mărginită și a demonstrat aplicabilitatea paradigmei alegerii raționale, precum și L. Chapley, M. Shubik, V. Riker, M. Olson, J. Buchanan, G. Tullock [4]. Inițial, această teorie a fost asociată cu tema politică. Ulterior, teoria raționalității a demonstrat ideea că capitalismul este coerent cu natura umană. În capitalism, toată lumea caută un beneficiu maxim. Teoria, în schimb, încearcă să demonstreze că acest lucru se va întâmpla în fiecare ființă umană. Abordarea individualistă era aprobată și de Kenneth Arrow (laureat al Premiului Nobel) care a reușit să argumenteze că nu există nimic care să poată fi numit „interes colectiv”, dar că toate interesele sunt individuale.

Herbert Simon (laureat al Premiului Nobel) susținea convingător că **raționalitatea își are limitele** sale: oamenii nu pot mări funcția utilității în lumea reală, în măsura în care acest lucru depășește capacitatea lor de a o face. Astfel, raționalitatea limitată își are rolul său important. De fapt, este atât de important, încât conform viziunii lui Komlons, ar trebui să devină modelul implicit în științele economice, în locul modelului, mai comod, al agentului rațional care optimizează. Conform analizei lui Komlons, funcția utilității este o abstracție, însă consumatorii trebuie să recunoască că „optimizarea ca pe computer” le depășește posibilitățile. Limite care îi împiedică să realizeze un consum optim structurat se concretizează în:

- lipsa unor informații privind prețul sau calitatea produsului;
- incapacitatea inteligenței noastre de a evalua condițiile specifice din contracte, în incapacitatea de a asocia probabilității unor fenomene viitoare;
- incapacitatea de a fi atenți la prezentarea făcută de comerciant și de a pune toate întrebările relevante;

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

- neînțelegerea termenilor contractuali sau în riscul de a fi înșelați de cineva cu mai multe cunoștințe sau mai inteligent decât noi;
- supraîncărcarea informațională, ceea ce poate cauza confuzie;
- interpretare eronată sau gândire confuză;
- presiunea timpului – a nu avea destul timp să ne gândim la o problemă;
- stresul și lipsa de concentrare pentru a înțelege toate caracteristicile produsului pe care îl cumpărăm și multe altele.

Pe lângă limitele sus menționate, problema majoră este faptul că, atunci când iau deciziile cele mai importante, consumatorii nu au informații complete despre toate variantele posibile.

Căutarea informațiilor privind aceste variante și apoi interpretarea lor necesită timp, în unele cazuri resurse financiare și multă perseverență [2, p. 106-108]. În această ordine de idei, vine și Legea lui William Edmund Hick care vizează că timpul și efortul necesar pentru a lua o decizie crește odată cu numărul și complexitatea alegerilor. Deci, timpul necesar unui consumator pentru a-și termina sarcina crește odată cu numărul de opțiuni disponibile. Se poate de diminuat traseul unei decizii prin: „*mai puțin este mai rapid*”, mai ușor de reținut [5].

De asemenea, deciziile oamenilor țin adesea cont de emoție și sentiment - concepte abstracte care, pentru că sunt incomensurabile, deformează procesul de luare a deciziilor și pot duce la un rezultat irațional din punct de vedere economic.

În lucrarea „The Economic Approach to Human Behavior” (1976), Gary Becker prezintă o viziune asupra raționalității în cazul căsătoriei unde exprimă convingerea că „o persoană decide să se căsătorească, atunci când utilitatea așteptată de la căsătorie o depășește pe cea așteptată de a rămâne necăsătorită. Becker consideră că emoția și sentimentalismul împiedică o abordare logică și rațională în luarea unei decizii. Cu toate acestea, Becker respinge faptul că utilitatea maximă a unui individ poate veni și din împlinirea emoțională. Dacă se consideră că emoția și sentimentalismul contribuie la utilitatea unui rezultat al unei decizii, rezultatele anterior iraționale ar putea fi considerate raționale, deoarece bunăstarea poate fi maximizată [6].

Astfel, dacă economiștii vor putea construi modele care prezic comportamentul agenților economici, atunci raționalitatea care a fundamentat decizia este consecventă și va avea un rezultat maximizator constant. Iar dacă, gândirea rațională trebuie să ia în considerare emoția umană, atunci, vom realiza că modelele economice care prezic comportamentul nu sunt explicite și, prin urmare, nu pot fi bazate atât de mult pe acestea.

Mai mult decât atât, economia descrie oamenii ca având o „raționalitate limitată”: oamenii se confruntă cu factori multiple – limitări informaționale și cognitive, lipsă de timp pentru a lua decizii, emoții, pentru a numi câteva – care ne împiedică să fim complet raționali în luarea deciziilor.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Economia descrie acești factori ca împiedicând un om să fie complet rațional, dar acest lucru contrazice raționalitatea în psihologie. Acesta este cazul, deoarece preocuparea psihologiei cu raționamentul din spatele deciziei, chiar dacă există factori care limitează individul, îl face să spună că, totuși, individul este rațional cu informațiile și capacitatea pe care le are. Prin urmare, o distincție între raționalitate în psihologie și raționalitate în economie este că factorii pe care psihologia i-ar descrie ca parte a naturii umane sunt considerați a contribui la raționalitate, în timp ce, în economie, aceasta, de fapt, limitează raționalitatea cuiva.

Amploarea raționalității mărginite diferă între agenții economici. Se spune că oamenii au cea mai mare raționalitate limitată, în timp ce există mai puțini factori care limitează raționalitatea firmelor și guvernelor; au acces la resurse mai mari.

În acest sens, din punct de vedere economic, s-ar putea argumenta că inteligența artificială este mai rațională decât un individ, deoarece inteligența artificială are acces la resurse mult mai mari decât un om, așa că ar trebui să ajungă la o decizie de maximizare a utilității. Cu toate acestea, dacă ar fi să considerăm raționalitatea ca subiectivă, atunci prezența naturii umane poate, de fapt, să permită unui individ să ia o decizie care este mai rațională decât inteligența artificială, deoarece consideră și bunăstarea psihologică. Acest lucru demonstrează că raționalitatea în economie este o noțiune extrem de obiectivă, în care natura umană interferează cu procesul de luare a deciziilor. Dar, întrucât natura umană este prezentă în toate deciziile umane, raționalitatea poate fi foarte subiectivă, prin urmare noțiunea de raționalitate așa cum este descrisă în economie poate să nu fie în întregime rațională în sine [7].

Concluzii. Teoria și practica raționalității, în baza cărora, agenții economici iau decizii economice, necesită abordarea unei viziuni pluraliste în gândirea economică. Există anumite divergențe între contribuțiile economice, sociologice, psihologice și politologice. Dar, suntem convinși că analiza procesului decizional trebuie să fie rezultatul unei abordări interdisciplinare în care economia, psihologia, sociologia și alte științe interacționează. O astfel de „ajustare paradigmatică” trebuie să se producă pentru ca teoria economică să fie susceptibilă să furnizeze răspunsuri adecvate într-o societate perpetuată de schimbări majore în toate domeniile activității umane.

Referințe bibliografice:

1. Hămuraru M., Țurcanu O. (2016). „Economie”, Chișinău, USM, 256 p.
2. John Komlos. (2019). Principiile economiei într-o lume postcriză, București: Editura Centrului de Informare și Documentare Economică, 578 p.
3. Despre raționalitatea economică (2005), accesibil la <https://www.9am.ro/stiri-revista-presei/2005-02-12/despre-rationalitatea-economica.html>
4. Subiectul de studiu al teoriei alegerii raționale. Alegerea rațională, accesibil la <https://ik-ptz.ru/ro/literatura/predmet-izucheniya-teorii-racionalnogo-vybora-racionalnyi-vybor-aksiomy.html>
5. <https://lawsofux.com/hicks-law/>, accesat la 06.09.21

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

6. Becker, G.S. (1976). *The Economic Approach to Human Behavior*. Chicago: University of Chicago Press.
7. <https://economics.com/2017/09/10/what-is-rationality-in-economics/>, accesat la 22.09.21

Acest articol este realizat în cadrul Proiectului de cercetare și inovare „Consolidarea achizițiilor publice durabile în Republica Moldova” 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat 2020-2023

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

INDICATORII DE PERFORMANȚĂ CA INSTRUMENT PENTRU PROMOVAREA ACHIZIȚIILOR PUBLICE DURABILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Maria Cojocaru, Elena Rusu
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: Objectives set through sustainable development policies or strategies can only be achieved if they are accompanied by a system of performance indicators. In this paper, the authors conducted a study on KPIs recommended by various researchers implemented in the procurement system. Most opinions converge on the use of a KPY system, which encompasses at least three aspects: economic, social and environmental. These KPY systems differ in the number of indicators, the share of dominance by importance, the scope.

The weighting methods are different, depending on the method applied. The research allowed the authors to systematize the algorithm for developing the KPY system corresponding to the policy or strategy of sustainable procurement. This tool can be used to plan and monitor the achievement of the sustainable development goals pursued by promoting sustainable procurement.

Keywords: sustainable procurement, KPY, sustainable development

„Închiderea buclei” (“closing the loop”) definește economia circulară. Un rol important în dezvoltarea economiei circulare revine achizițiilor publice, care reprezintă o pârghie importantă pentru a promova principiile durabilității. Argumentele care justifică importanța achizițiilor publice se explică prin ponderea acestora în PIB. Conform datelor statistice publicate de Banca Mondială în anul 2018 valoarea bunurilor, serviciilor și lucrărilor achiziționate de către sectorul public de la sectorul privat a constituit circa 12% (11 trilioane USD) din PIB-ul global [1].

Potențialul achizițiilor publice în realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă este recunoscut atât de organismele internaționale: Banca Mondială [2].

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă prin implementarea practicilor de achiziții publice durabile sunt necesare criteriile clare de monitorizare a progresului în acest domeniu. Aceste aspecte sunt cercetate pe larg la etapa actuală de către cercetători din diferite țări, sesizând importanța acestui subiect atât din punct de vedere teoretico-metodologic, cât și în aspect aplicativ.

Mai multe studii s-au focalizat pe cercetarea metodologiei de evaluare a performanței sustenabile. Din analiza literaturii de specialitate rezultă că performanța sustenabilă poate fi măsurată cu ajutorul unor indici integrali, prin aplicarea unui sistem de indicatori de performanță (KPI).

Paralel cu obiectivele de creștere, una dintre preocupările cele mai importante ale companiilor este managementul lanțului de aprovizionare durabil (SSCM). Deoarece companiile producătoare de bunuri de larg consum produc bunuri care necesită deseori depozitare specială, precum și sisteme de distribuție diferite. În deosebi companiile de produse alimentare tind să se încadreze în acest domeniu, siguranța produselor fabricate de acestea fiind o provocare globală vitală. Din acest motiv, atât companiile cât și instituțiile guvernamentale conștientizează importanța lanțului de aprovizionare ecologic în aceste industrii. Prin urmare, este foarte importantă cercetarea metodologiei selectării și

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

aprobării indicatorilor-cheie de performanță (KPI) ai lanțului de aprovizionare ecologic. Există o mare diversitate de indicatori de performanță pentru lanțul de aprovizionare durabil. În acest studiu, ne propunem să facem o sinteză a unor modele bazate pe KPI-urile, identificate pe baza cercetării literaturii de specialitate.

Waaly ș.a. abordează aspecte metodologice ale măsurării performanței companiilor în aplicarea practicilor durabile, fiind pusă în evidență necesitatea implementării managementului durabil al lanțului de aprovizionare. Prin sustenabilitatea lanțului de aprovizionare autorii acestui studiu consideră „gestionarea impactului economic, social și asupra mediului prin încurajarea practicilor de bună guvernare, pe întreg ciclul de viață al bunurilor și serviciilor” [3]. Printre aceste practici un loc important revin achizițiilor durabile, pe care companiile le pot utiliza eficient în promovarea unei guvernante corporative pe criterii de durabilitate. Susținem această opinie, astfel, fiind posibilă identificarea acelor necesități de aprovizionare (achiziții), care pot fi contractate pe criterii de durabilitate. Acest obiectiv poate fi realizat prin implementarea unui sistem de management durabil al lanțului de aprovizionare (sustainable supply chain management (SSCM), care spre deosebire de sistemul SCM (Supply Chain Management)¹ măsoară performanța integrat prin prisma criteriului Triple Bottom: social, ecologic și financiar [6]. Modelul SCOR (Supply Chain Reference Operation) elaborat de către Arditya Nur Waaly, Ari Yanuar Ridwan and Mohammad Deni Akbar se bazează pe 8 indicatori de performanță KPI selectați din 14 analizați inițial, cu aplicarea metodei de analiză multicriterială. Pentru determinarea ponderii fiecărui indicator de performanță în modelul multifactorial a fost utilizat procedeul ierarhiei analitice (PIA). Autorii recomandă acest model pentru monitorizarea performanței și realizării obiectivelor strategice și operaționale de durabilitate în cadrul companiilor prin analiza lanțului de aprovizionare durabil [7].

Cercetări similare au realizat cercetătorii din Indonesia [4], care au elaborat un sistem de indicatori de performanță (KPI) pentru evaluarea managementului durabil al lanțului de aprovizionare (SSCM) pentru industria de prelucrare a uleiului de palmier din Indonezia. Dintr-un număr mare de indicatori selectați inițial cu aplicarea metodei chestionării și a metodei de intervievare a experților, analiza de documente (reglementări în domeniu) și sinteza literaturii de specialitate pe problema cercetată, autorii au identificat relevanța a 29 de indicatori de performanță, pe care îi recomandă pentru măsurarea durabilității lanțului de aprovizionare în cazul producerii uleiului de palmier în Indonezia. Pentru a obține o evaluare a performanței mai precise, autorii au optat, la fel, pentru metoda analizei ierarhice multicriteriale pentru a determina importanța, exprimată prin coeficient de

¹ Goran, Svensson. (2007). Aspects of sustainable supply chain management (SSCM): Conceptual framework and empirical example. *Supply Chain Management: An International Journal*. 12(4). 262-266. 10.1108/13598540710759781.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ponderare, în modelul multicriterial, în care factorului economic i se atribuie cea mai înaltă pondere (62,92%), urmat de factorii de mediu (18,93%) și cei social (18,15%). Rezultatele KPI-urilor obținute prin aplicarea acestui model pot fi utilizate pentru a măsura indicele de durabilitate în industria lanțului de aprovizionare cu ulei de palmier.

Conștientizând impactul nefavorabil al sectorului de producere a energiei asupra mediului, un grup de cercetători din China au dezvoltat o metodă nouă pentru a diminua incertitudinea și care permite analiza a 14 factori considerați importanți pentru dezvoltarea durabilă a Grupurilor tradiționale de generare a energiei. Metoda elaborată de Jun Dong ș.a. Folosind un cadru metodologic complex (metoda fuzzy de luare a deciziilor de laborator și evaluare (DEMATEL), metoda ANP (Analytic Network Process), fuzzy Delphi), au fost determinate relațiile și interacțiunile acestor indici cheie. Prin modelarea matematică neliniară a fost analizată importanța acestor factori, din care a fost constatat că factorul managementului de mediu organizațional are cea mai mare prioritate [5].

Cercetările realizate au demonstrat că performanța achizițiilor durabile este un concept complex, de unde se poate deduce importanța modelelor complexe de evaluare a acesteia, care vor permite monitorizarea performanței durabilității achizițiilor publice. Un model general al unui sistem complex de indicatori de măsurare a performanței achizițiilor publice durabile ar putea fi reprezentat în modul următor:

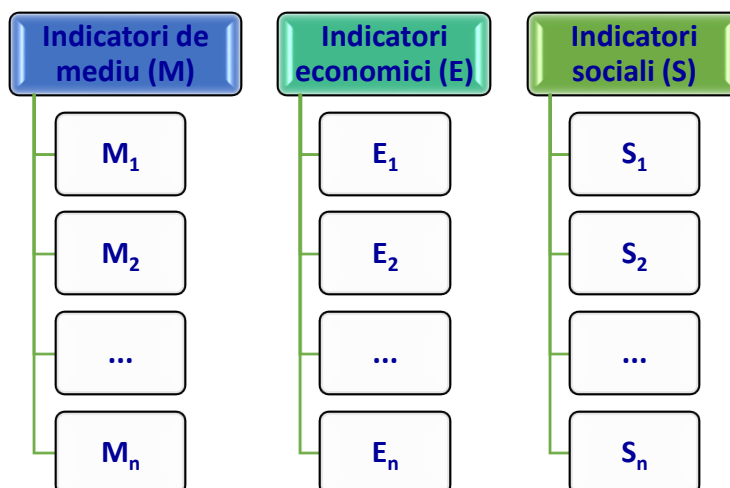

Fig.1. Model de sistem de indicatori (KPY) pentru măsurarea performanței achizițiilor publice durabile.

Sursă: elaborat de autori în baza sintezei literaturii de specialitate

Conceptualizarea și elaborarea sistemului de KPY se poate reprezenta sub forma unui proces logic cu identificarea următoarelor *etape*:

Etapa 1. Identificarea KPI pentru măsurarea performanței achizițiilor publice durabile în lanțul de aprovizionare.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Etapa a 2-a. Determinarea relațiilor și legăturilor dintre indicatori în cadrul lanțului de aprovizionare sustenabil.

Etapa a 3-a. Calcularea ponderii (importanța) indicatorilor în modelul multicriterial.

Etapa a 4-a. Testarea modelului.

Etapa a 5-a. Aprobarea modelului.

Etapa a 6-a. Integrarea indicatorilor modelului în planuri, politici de gestiune durabilă la nivel municipal.

Concluzii:

1. Existența unui număr mare de sisteme de indicatori (KPY) pentru măsurarea performanței achizițiilor publice durabile se explică prin particularitățile și obiectivele specifice localităților respective sau domeniului de activitate (producere, lucrări, servicii) pentru care se formulează oferte de achiziții publice pentru necesitățile municipiilor.
2. Elaborarea unui sistem de indicatori individualizați cu orientarea spre lanțurile de aprovizionare va permite o mai mare performanță în realizarea obiectivelor durabile, atât în aspect economic, cât și social, protecția mediului.

Bibliografie

1. Bosio, Erica, Djankov, Simeon. How large is public procurement? 2020, Available at: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/how-large-public-procurement>. Accesat 23.09.2021
2. The World Bank. Global Public Procurement Database: Share, Compare, Improve!, March 23, 2020. Available at: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/03/23/global-public-procurement-database-share-compare-improve> Accesat 22.09.2021
3. Waaly, Arditya & Ridwan, Ari & Akbar, Mohammad. (2018). Supply Chain Operation Reference (SCOR) Model Dan Analytical Hierarchy Process (AHP). In: Untuk Mendukung Green Procurement Pada Industri Penyamakan Kulit. Journal Industrial Services. 4. 10.36055/jiss.v4i1.4081. Accesat 25.08.2021
4. Elisa Kusriani, Rangga Primadasa. Design of Key Performance Indicators (KPI) for Sustainable Supply Chain Management (SSCM) Palm Oil Industry in Indonesia. În: https://www.matec-conferences.org/articles/mateconf/pdf/2018/18/mateconf_ijcaet-isampe2018_02068.pdf Accesat 25.08.2021
5. Dong, J.; Liu, D.; Wang, D.; Zhang, Q. Identification of Key Influencing Factors of Sustainable Development for Traditional Power Generation Groups in a Market by Applying an Extended MCDM Model. In: Journal *Sustainability*, 2019, no 11, 1754. <https://doi.org/10.3390/su11061754>) Accesat 25.08.2021
6. Goran, Svensson. (2007). Aspects of sustainable supply chain management (SSCM): Conceptual framework and empirical example. In: Supply Chain Management: An International Journal no 12(4). 262-266. 10.1108/13598540710759781. Accesat 28.08.2021
7. Waaly, Arditya Nur, Ridwan, Ari Yanuar, Akbar, Mohammad Deni. Development of sustainable procurement monitoring system performance based on Supply Chain Reference Operation (SCOR) and Analytical Hierarchy Process (AHP) on leather tanning industry. <https://doi.org/10.1051/mateconf/201820401008> Accesat 15.08.2021.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

STANDARDE INTERNAȚIONALE ÎN PROMOVAREA COMERȚULUI ECHITABIL ȘI LANȚURILOR DE APROVIZIONARE SOCIAL RESPONSABILE

Adriana BUZDUGAN
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: This article includes research on fair trade, its definition, chronological development, the differences between free and fair trade, sets out the principles of fair trade, presents the objectives associated with sustainable development and lists the main standards for fair trade certification. A component part of this study is intended to present the supply system and cooperation relations between the main actors in fair trade.

Keywords: trade, fair trade, free trade, supply chain, certification, standards, organizations.

Introducere: Comerțul echitabil poate fi interpretat diferit în dependență de aspectul care este luat în considerare: o politică de stat la nivel de justiție socială, un model de afaceri alternativ, un sistem de comerț global, un instrument de dezvoltare internațională, o activitate bazată pe credință.

Conținut de bază: Comerțul echitabil de astăzi este o mișcare globală la care au aderat peste un milion de producători și angajați. Această comunitate este formată de mai mult de 3000 de întreprinderi în peste 70 de țări. Produsele acestor entități sunt vândute în mii de magazine, supermarketuri și multe alte puncte de vânzare.

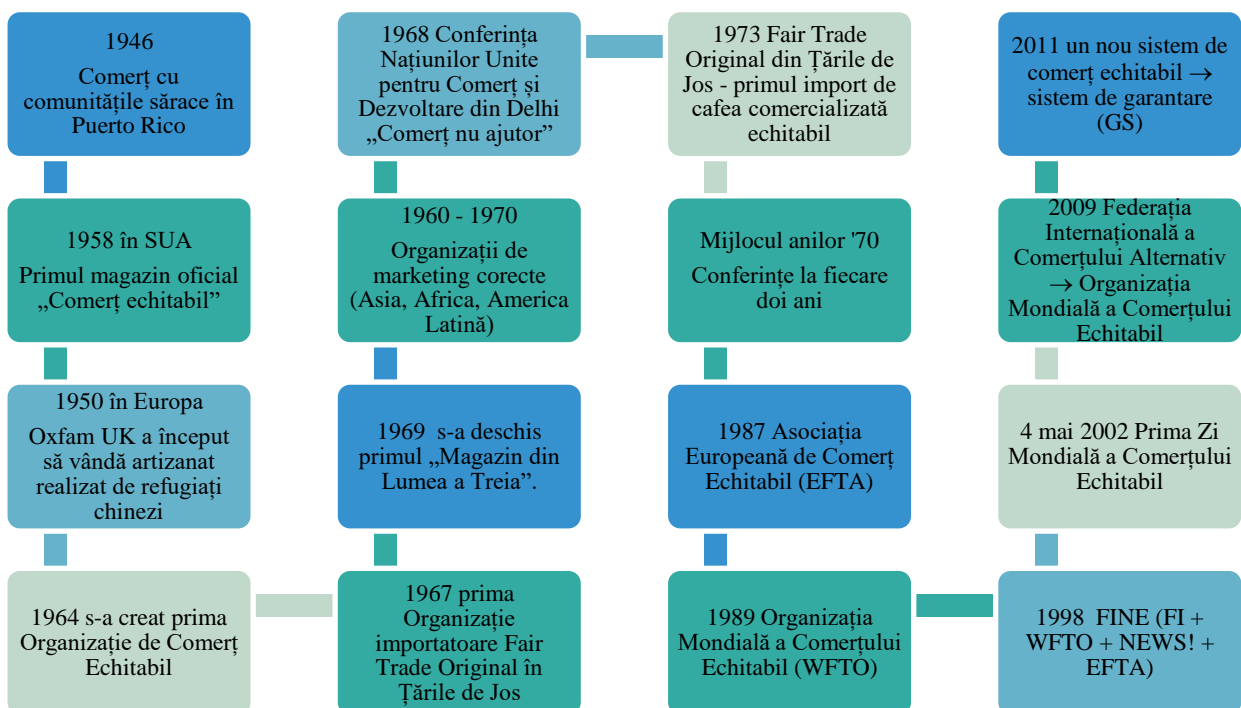

Figura 1. Cronologia Comerțului Echitabil [1]

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Comerțul echitabil poate fi numit ca o mișcare angajată în negocieri constante cu factorii de decizie politică din instituțiile europene și forurile internaționale pentru a transforma comerțul internațional în unul echitabil. Grație acțiunilor inițiate de aceste entități, comerțul echitabil a făcut ca afacerile de masă să fie mai conștiente de responsabilitatea socială și de mediu, în consecință comerțul echitabil obține un mai mare succes. Cronologia apariției comerțului echitabil este bogată în evenimente și o succesiune complexă de asociații cointerestate în acest domeniu.

Conform figurii 1 putem observa amplitudinea evenimentelor și acțiunilor care au stat la baza promovării unui comerț echitabil.

În 1998, patru organizații europene au creat o definiție larg acceptată a comerțului echitabil. Organizațiile de etichetare a comerțului echitabil (acum Fairtrade Internațional, FI), Asociația Internațională a Comerțului Echitabil (acum Organizația Mondială a Comerțului Echitabil, WFTO), Rețeaua magazinelor europene din lume (NEWS!) și Asociația Europeană a Comerțului Echitabil (EFTA) au creat un grup de lucru cunoscut sub numele de FINE, un acronim al numelor lor și a definit comerțul echitabil ca: un parteneriat comercial, bazat pe dialog, transparență și respect, care urmărește o mai mare echitate în comerțul internațional. Contribuie la dezvoltarea durabilă, oferind condiții comerciale mai bune și asigurând drepturile producătorilor și lucrătorilor dezavantajați, în special în sud [1].

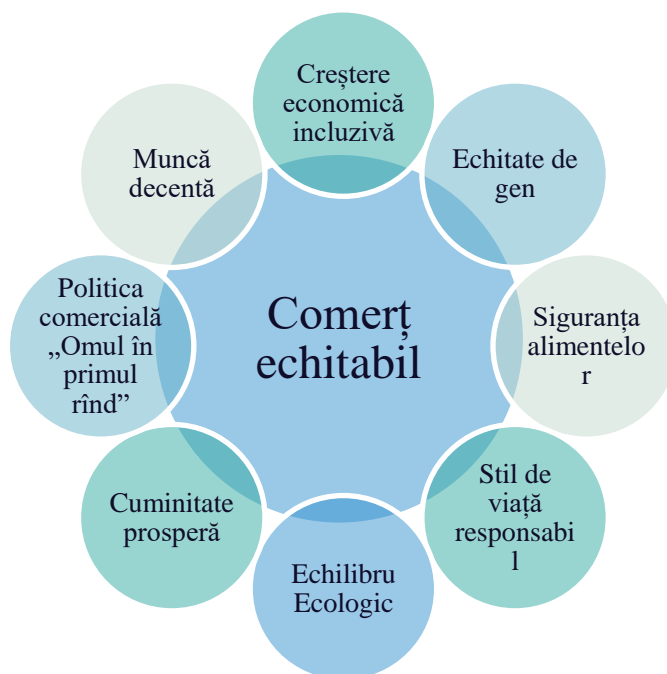

Figura 2. Comerțul echitabil și obiectivele de dezvoltare durabilă [2]

Obiectivele specificate în figura 2 sunt esențiale în dezvoltarea unui comerț echitabil. Acest argument ar rezulta din cele 7,7% a ratei sărăciei pentru 2021 fiind este cu mult sub rata de 13,9% rată care fusese estimată în 2018. Rata sărăciei proiectată pentru copiii este de 5,6%, pentru adulții cu

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

vârste între 18 și 64 de ani este de 8,1%, iar pentru persoanele cu vârsta de 65 de ani și mai mult este de 9,2% ().

Angajamentul comerțului echitabil este de a asigura că femeile primesc o cotă egală în beneficiile muncii lor în cadrul comunităților cât la locurile de muncă, acestea fiind răsplătite conform tuturor standardelor a unui comerț echitabil. Aceste asigurări include, nu doar remunerarea egală, ci și acordarea posibilității de a reprezenta în administrația afacerii și disponibilitatea de putere de decizie în ceea ce privește investiția fondurilor de dezvoltare comunitară. Standardele pentru un comerț echitabil conțin, de asemenea, cerințe explicite pentru politicile la locul de muncă privind hărțuirea sexuală și discriminarea, care pot afecta femeile în mod disproporționat.

Nicio țară nu impune tarife sau măsuri netarifare pe gen. Dar o privire mai atentă asupra dimensiunii de gen a politicilor comerciale relevă diferențe importante în modul în care politicile comerciale afectează femeile și bărbații – și chiar în modul în care aceste politici afectează diferite grupuri de femei [3].

Tabelul 1. Diferențele dintre comerțul liber și comerțul echitabil

	Comerț liber	Comerț echitabil
Scopul principal:	Pentru a crește creșterea economică a națiunilor	Pentru a împuternici persoanele marginalizate și pentru a le îmbunătăți calitatea vieții
Se concentrează pe:	Politici comerciale între țări	Comerț între persoane fizice și afaceri
Beneficii principale:	Corporații multinaționale, interese de afaceri puternice	Fermieri, artizani și muncitori vulnerabili din țările mai puțin industrializate
Criticile spun:	Pedepsirea persoanelor marginalizate și a mediului înconjurător, sacrifică pe termen lung	Interferă cu piața liberă, inefficientă, la scară prea mică pentru impact
Acțiunile majore:	Țările reduc tarifele, cotele, standardele de muncă și de mediu	Afacerile oferă producătorilor finanțare favorabilă, relații pe termen lung, prețuri corecte și standarde mai ridicate de muncă și de mediu.
Despăgubirea producătorului determinată de:	Politici de piață și guvernamentale	Salariul de trai și costurile de îmbunătățire a comunității Include mai puține părți, mai mult comerț direct
Lanț de aprovizionare:	Include multe părți între producător și consumator	Fairtrade International, Organizația Mondială a Comerțului Echitabil
Principalele organizații de avocat:	Organizația Mondială a Comerțului, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional	Comerț echitabil

Sursa: [4]

Datorită inegalității tot mai mari în economiile emergente, creșterii susținute în nordul global și a lanțurilor de aprovizionare din ce în ce mai globalizate, modelele globale de consum și producție amenință să depășească capacitatea Pământului. Obiectivele de dezvoltare durabilă solicită

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

consumatorilor și întreprinderilor din lume să integreze sustenabilitatea în procesul decizional. Standardele de comerț echitabil oferă consumatorilor oportunitatea de a-și aduce valorile în achizițiile lor și sprijină companiile care s-au angajat să aprovizioneze produse de comerț echitabil.

Mulți oameni sunt familiarizați cu termenul „comerț liber”, care a jucat un rol major în politicile comerciale ale țărilor în ultimele decenii. În timp ce politicile de liber schimb au nevoie de reforme, comerțul echitabil adaugă un model de afaceri complementar unei astfel de reforme. Tabelul 1 rezumă diferențele cheie „Comerțul liber NU este Comerț echitabil”.

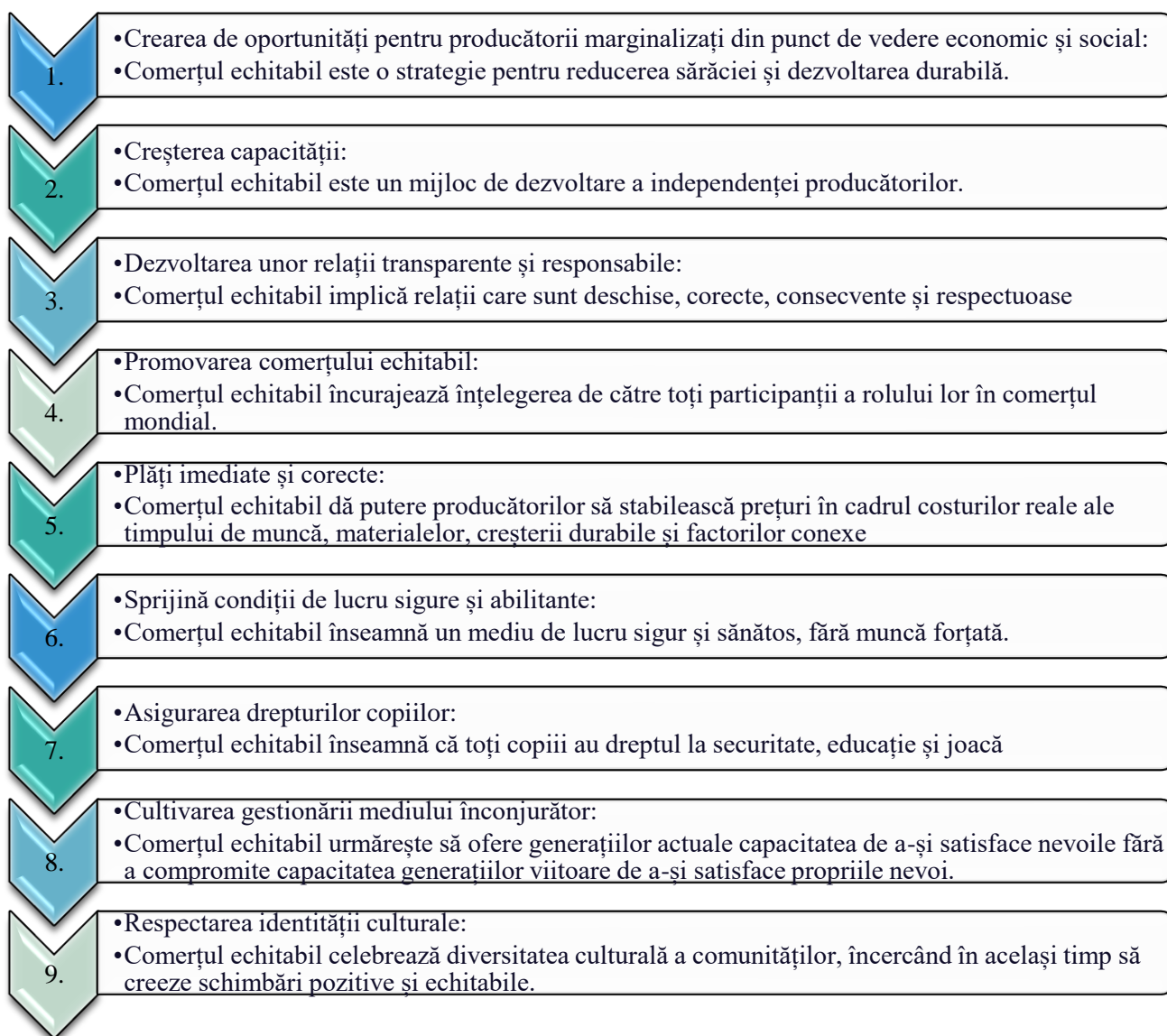

Figura 3. Principiile de acțiune a comerțului echitabil

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

În conformitate cu recunoașterea organizațională, vânzătorii trebuie să arate consumatorilor și comercianților dovezi că sunt aprobați ca organizații de comerț. Produsele individuale vândute de organizațiile de comerț echitabil pot avea sau nu o marcă sau o etichetă de comerț echitabil. Principiile care stau la baza unui comerț echitabil sunt prezentate în figura 3.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Criteriile de certificare variază uneori semnificativ în funcție de tipul de produs sau de certificat. Etichetele de certificare sunt etichete care necesită un audit din partea unei instituții terțe parte pentru a verifica dacă au fost îndeplinite standardele stabilite. Principalele certificare – etichete recomandate în cadrul unui comerț echitabil sunt prezentate în figura 4.

Fair for Life se remarcă prin excluderea mărcilor cu orice istorie neremediată de exploatare a muncii și a mediului. Încurajează practicile ecologice sau echivalente, angajamentul pe termen lung din partea cumpărătorilor. FFL garantează prețuri peste mediile pieței și sprijină negocierea directă a prețurilor de către producător.

Sistemul Fairtrade – Producătorii au un rol important în organele de guvernare și de luare a deciziilor ale SF, iar organizarea democratică este necesară la fiecare nivel al programului. Conține necesitatea transparenței cu privire la nevoile viitoare de aprovizionare ca dovadă de bună credință a angajamentului pe termen lung.

Târgul Naturland este deținut de membrii fermieri, exclude de la participare mărcile cu încălcări ale drepturilor omului și ale mediului, necesită standarde de mediu care depășesc cerințele ecologice, are un prag ridicat de ingrediente certificate înainte ca eticheta să poată fi utilizată și acordă prioritate fermierilor marginalizați la scară mică.

Simbolul micilor producători (SPS) este singura etichetă de comerț echitabil dezvoltată exclusiv pentru și de către producătorii mici din Sudul Global și care exclude fermele mari individuale.

Figura 4. Certificare – etichete recomandate de comerțul echitabil

Sursa: elaborat de autor în baza [6]

Aceste etichete sunt consolidate prin aplicarea de standarde puternice de mediu care încurajează practicile ecologice, angajamentul pe termen lung din partea cumpărătorilor, cerința privind trasabilitatea fizică a ingredientelor și cerința ca mărcile să continue să crească achizițiile de ingrediente și materiale din comerțul echitabil ce ar asigura în mod colectiv că eticheta este disponibilă numai acelor mărci care se angajează cel mai mult în practicile de comerț echitabil. Etichetarea cu certificate de comerț echitabil este orientată spre necesitatea transparenței cu privire la nevoile viitoare de aprovizionare ca dovadă de bună credință a angajamentului pe termen lung, în care producătorii au un rol important în determinarea standardelor. Sistemele de certificare în comerțul echitabil exclud operațiunile pe scară largă în multe culturi de la certificare pentru a proteja piețele micilor fermieri.

Companiile de bunuri de larg consum includ din ce în ce mai mult sustenabilitatea ca un factor cheie în proiectarea și gestionarea lanțurilor lor globale de aprovizionare. În ultimii ani, companiile au pus un accent mai mare pe utilizarea apei și a energiei electrice, precum și pe materialele de

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ambalare. Mai recent, au început să evalueze dacă practicile lor conduc de fapt la „îmbunătățiri pentru oamenii care creează acele produse până la origine”. De-a lungul lanțului de aprovizionare a comerțului echitabil, jucătorii cheie sunt în mod normal cooperativele de producători, organizațiile de comerț echitabil, angrosiștii, comercianții cu amănuntul și consumatorii. În general, organizațiile de comerț echitabil îi ajută pe producători să formeze cooperative pentru a obține putere de negociere și a lua decizii colective. Acest lanț de aprovizionare simplificat aduce beneficii producătorilor prin reducerea cheltuielilor intermediarilor și garantarea prețului corect. În plus, organizațiile de comerț echitabil oferă producătorilor formare și contacte cu piața. Figura 5 ilustrează un lanț de aprovizionare tipic de comerț echitabil, fiecare actor jucând un rol specific.

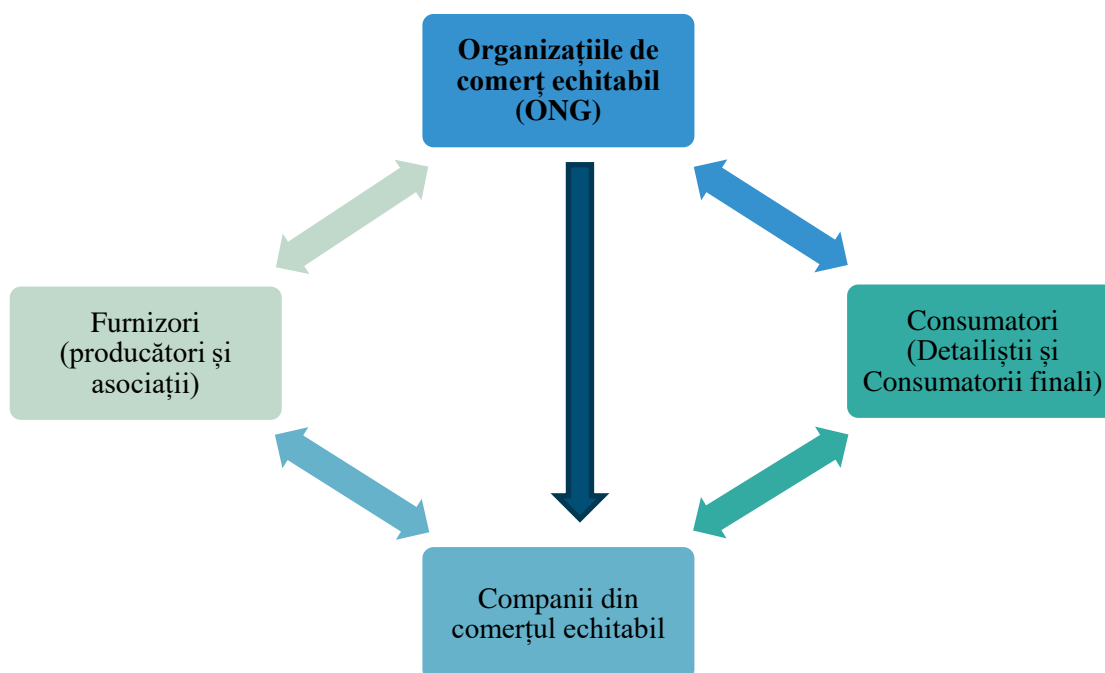

Figura 5. Lanț de aprovizionare tipic de comerț echitabil

Sursa: Elaborat de autor în baza [7]

Conform figurii 5, putem observa relațiile dintre principalii participanți în cadrul unui lanț de aprovizionare focusat pe un comerț echitabil. Pentru o clarificare a acțiunilor ce se regăsesc în acest lanț de aprovizionare vom descrie succint activitățile specifice, în tabelul 2.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Tabelul 2. Relațiile specifice în cadrul lanțului de aprovizionare în comerțul echitabil

De la ...	Către	Acțiunea
Organizațiile de comerț echitabil (ONG)	Furnizori (producători și asociații)	Standardizare Certificare Partajarea cunoștințelor Control de calitate Instruire
	Consumatori (Detailiștii și Consumatorii finali)	Promovarea evenimentelor de comerț echitabil
	Companii din comerțul echitabil	Standardizare Certificare Partajarea cunoștințelor
Furnizori (producători și asociații)	Organizațiile de comerț echitabil (ONG)	Aprovizionarea cu material
	Companii din comerțul echitabil	
Consumatori (Detailiștii și Consumatorii finali)	Organizațiile de comerț echitabil (ONG)	Implicare
	Companii din comerțul echitabil	Feedback
Companii din comerțul echitabil	Furnizori (producători și asociații)	Controlul calității
	Consumatori (Detailiștii și Consumatorii finali)	Marketing și promovare Evenimente de comerț echitabil

Sursa: Elaborat de autor în baza figurii 5

Afacerile din comerțul echitabil au avut un impact din ce în ce mai mare în ultimii ani. Managementul aprovizionării producătorilor și managementul relațiilor cu clienții sunt cele mai critice domenii de luare a deciziilor. Relația directă și pe termen lung cu furnizorii poate fi realizată prin instruire, controlul calității, învățarea și împărtășirea cunoștințelor, co-proiectarea și dezvoltarea de noi produse și implicarea cu colegiile și comunitatea locale. Din punct de vedere al pieței și al cererii, utilizarea rețelelor sociale, o combinație de magazine online și offline, personalizarea produselor, dezvoltarea serviciilor și implicarea clienților pot crește gradul de conștientizare a publicului cu privire la comerțul echitabil și consumul etc.

Concluzii. De-a lungul istoriei sale de peste 60 de ani, comerțul echitabil s-a dezvoltat într-o continuă mișcare pentru o dezvoltare durabilă continuă. Datorită eforturilor organizațiilor de comerț echitabil din întreaga lume, comerțul echitabil a câștigat recunoaștere în rândul politicienilor și al mediului de afaceri. Pe viitor sunt așteptate și mai multe succese, pe măsură ce organizațiile de comerț echitabil devin jucători mai puternici, iar companiile principale devin din ce în ce mai adaptate la cererea de comerț echitabil de pe piață.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Bibliografie:

1. <https://wfto.com/about-us/history-wfto/history-fair-trade>
2. The International Fair Trade Charter https://wfto.com/sites/default/files/2018_FT_Charter_English_SCREEN.pdf
3. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/poverty-rate-by-country>
4. [What is Fair Trade? - Fair Trade Federation](#)
5. <https://www.fairtradefederation.org/fair-trade-federation-principles/#1548272533826-9fffeb85-9542>
6. <https://fairworldproject.org/get-informed/movements/fair-trade/certifiers-membership-orgs/>
7. Kaifeng Zhang, Zheng Liu, Zheng Liu. Exploring the supply chain management of fair trade business: case study of a fair trade craft company in China. In: Cogent Business & Management, Volume 7, 2020 - Issue 1.
<https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/23311975.2020.1734345?needAccess=true>

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ACHIZIȚIILE DURABILE CA FACTOR AL PERFORMANȚEI CORPORATIVE ÎN SOCIETĂȚILE DE ASIGURĂRI

Iulia CAPRIAN

Universitatea de Stat din Moldova

Ionuț LOM

România

***Abstract.** In this study, the authors argue about the importance of insurance in promoting the principles of sustainability. The synthesis of the specialized literature allowed the systematization of the insurance products in 2 categories: 1) with important social value and 2) with significant environmental value. The authors also analyze the concepts of climate insurance and inclusive insurance. The research was carried out with the application of the dialectical method of knowledge, synthesis, comparison.*

***Key-words:** insurance, sustainability, insurance products*

Prin intermediul produselor, tehnologiilor, politicilor de adoptare a obiectivelor dezvoltării durabile se asigură creșterea suplimentară a PIB, crearea de noi locuri de muncă, apariția unor domenii noi de activitate, asigurarea unor condiții mai calitative de viață pentru populație și ocrotirea mediului de influența negativă a economiei poluante. Concepția dezvoltării durabile, tradițional, se definește ca integrarea sferelor socială, politică și economică a activității omului.

Prin însăși natura lor, produsele de asigurări au o mare valoare atât economică, cât și socială, de atitudine responsabilă față de mediu, deoarece constituie un răspuns concret la cerințele de protecție ale clienților și la nevoile în creștere ale societății, contribuind la prevenirea și diminuarea riscurilor de orice natură. Există însă produse care, datorită tipului de client protejat sau de riscurile asigurate, prezintă caracteristici sociale sau de mediu specifice. Un concept recent apărut este *asigurarea durabilă (Sustainable Insurance)*, care are drept scop reducerea riscului, dezvoltarea soluțiilor inovatoare, îmbunătățirea performanței afacerii etc.

Prin asigurarea durabilă se urmărește crearea unei lumi mai ecologice. Trebuie de menționat că preocupările asiguratorilor pentru mediu nu sunt recente. Încă în anii 1970, Compania de Reasigurare din München a produs un raport care detalia pericolele schimbărilor climatice. Acesta a prezis că încălzirea globală și creșterea asociată a emisiilor de gaze cu efect de seră vor duce la mai multe inundații, furtuni și secete.

Aceasta a condiționat ca companiile de asigurări să-și schimbe practicile de subscriere și investiții din cauza riscurilor pe care le prezintă schimbările de mediu. Drept urmare, a luat naștere conceptul de „asigurare durabilă”, care are ca scop reducerea riscului, dezvoltarea soluțiilor inovatoare, îmbunătățirea performanței afacerii și contribuția la sustenabilitatea de mediu, socială și economică.

Ce se face pentru a rezolva problema? În prezent, există inițiative precum Principiile pentru asigurarea durabilă (PSI) ale Inițiativei ONU pentru finanțarea mediului și ClimateWise de la

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Cambridge Institute for Sustainability Leadership, care oferă îndrumări companiilor despre cum să facă din sustenabilitate o componentă cheie în afacerile lor. Principiile Națiunilor Unite pentru asigurarea durabilă sunt prezentate în figura 1, din care rezultă 4 principii importante:

Principiile Națiunilor Unite pentru asigurarea durabilă

Principii	SPECIFICARE
Principiul 1:	„Vom încorpora în procesul decizional aspectele de mediu, sociale și de guvernare relevante pentru afacerea noastră de asigurări”
Principiul 2:	„Vom lucra împreună cu clienții și partenerii noștri de afaceri pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la problemele de mediu, sociale și de guvernare, pentru a gestiona riscurile și pentru a dezvolta soluții.”
Principiul 3:	„Vom lucra împreună cu guvernele, autoritățile de reglementare și alte părți interesate cheie pentru a promova o acțiune pe scară largă în întreaga societate cu privire la problemele de mediu, sociale și de guvernare”.
Principiul 4:	„Vom demonstra responsabilitate și transparență în dezvoltarea în mod regulat public a progresului nostru în implementarea Principiilor”.

Sursă: <https://www.unepfi.org/psi/the-principles/>

Peste 140 de societăți de asigurări au adoptat principiile Națiunilor Unite pentru asigurarea durabilă, fiind considerate criterii pentru calcularea indicilor de durabilitate Dow Jones și FTSE4Good pentru domeniul asigurărilor. Societățile internaționale mari conștientizează faptul că pe lângă faptul că eforturile de mediu, sociale și de guvernare (ESG) va consolida contribuția asigurărilor la construirea unei societăți rezistente, incluzive și durabile, elementele ESG joacă un rol important și în consolidarea poziției și a performanței financiare a unei companii de asigurări.

Pentru a extinde accesul la protecția prin asigurări, societățile de asigurări recurg la dezvoltarea de proiecte de microasigurare, promovând *produse cu valoare socială semnificative*, la care se referă:

- produse care răspund nevoilor unor categorii specifice de clienți, inclusiv produse dedicate tinerilor, vârstnicilor, persoanelor cu dizabilități, migranților, șomerilor și acoperirii pentru dizabilități profesionale, ca mod de sprijin și de promovare a incluziunii sociale;
- produse care promovează o societate mai prosperă și mai stabilă, acordând o atenție deosebită întreprinderilor mici și mijlocii și persoanelor implicate în munca voluntară;
- produse care promovează un stil de viață responsabil și sănătos, valorificând oportunitățile oferite de noile tehnologii, importanța asistenței medicale preventive sau a altor comportamente ale asiguraților;
- produse care completează serviciul de sănătate publică, menite să ajute la gestionarea costurilor de tratament și asistență medicală, precum și reducerea câștigurilor clienților în caz de îmbolnăvire grave sau pierdere a capacității de muncă [2, pag. 32].

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Pentru a încuraja adoptarea unor comportamente prietenoase cu mediul, societățile de asigurări proiectează și distribuie *produse și servicii cu valoare specifică de mediu*:

- produse concepute pentru a promova transportul durabil cu impact redus asupra mediului, inclusiv politici pentru vehicule electrice și hibride și politici care recompensează kilometrajul anual scăzut și conducerea responsabilă;
- produse care susțin eficiența energetică a clădirilor, inclusiv consultanță clienților pentru identificarea oportunităților de optimizare a consumului de energie casnic;
- produse pentru acoperirea riscurilor legate de producerea de energii regenerabile. Polițele de asigurare care acoperă echipamentele pentru producerea de energie regenerabilă garantează despăgubiri pentru daunele cauzate panourilor solare, fotovoltaice sau echipamentelor similare de vreme. Aceste politici pot fi extinse pentru a include acoperirea profiturilor pierdute în urma întreruperii sau reducerii producției de energie electrică;
- produse special concepute pentru a acoperi riscurile de catastrofe sau daune specifice mediului;
- produse antipoluare, cum ar fi polițele de răspundere civilă pentru poluare care acoperă rambursarea costurilor pentru măsuri de urgență sau măsuri temporare pentru prevenirea sau limitarea daunelor compensabile.

Un alt concept întâlnit este *asigurarea climatică*, prin care se are în vedere asigurările concepute împotriva pierderilor de proprietate cauzate de răspunderea pentru mediu, accidente de mediu, dezastre climatice și schimbări climatice, sunt asigurări concepute împotriva pierderilor de proprietate cauzate de răspunderea pentru mediu, accidente de mediu, dezastre climatice și schimbări climatice. *Asigurările inclusive* reprezintă produse de asigurare personală și asigurări de proprietate și accidente concepute pentru întreprinderile mici și micro, fermieri și agricultură, inclusiv, dar fără a se limita la, asigurări agricole, asigurări personale pentru fermieri, asigurări de afaceri pentru întreprinderi mici și micro, precum și asigurări de viață și asigurări de bunuri și accidente concepute pentru grupurile vulnerabile precum bătrânii, adolescenții și copiii și persoanele cu dizabilități.

Concluzii

1. Aceste considerații arată cât de importante sunt asigurările durabile ca un element al unui cadru mai larg de protecție socială și protecție a mediului. Scopul final al asigurărilor durabile este de a reduce sărăcia și vulnerabilitatea, oferind sprijin gospodăriilor cu venituri mici în eforturile lor de gestionare a riscurilor.
2. Microasigurările pot juca un rol important în îmbunătățirea protecției sociale a angajaților din sectorul informal și a grupurilor de populație cu venituri mici. Prin urmare, potențialul de

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

microasigurare trebuie de valorificat de către societățile de asigurare din Republica Moldova, care prezintă avantaje mai superioare în comparație cu alte instrumente de protecție socială, având în vedere posibilele efecte asupra altor strategii de gestionare a riscurilor.

Bibliografie

1. Yvonne Deblon, Markus Loewe. The potential of microinsurance for social protection. Disponibil online: https://socialprotection.org/sites/default/files/publications_files/draft%20version_0.pdf
2. Churchill, Craig. Protecting the poor. A microinsurance compendium. ISBN 978-92-2-119254-1 (ILO)
3. PSI. Principles for Sustainable Insurance. Disponibil online: <https://www.unepfi.org/psi/>
4. Frank Reichelt. Sustainability – positioning the insurance industry as a progressive economic force. 07.10.2021. Disponibil online: <https://www.swissre.com/reinsurance/property-and-casualty/sustainability-positioning-insurance-industry-progressive-economic-force.html>
5. Isabelle Santenac. The world is changing radically – from demographics and technology to the global climate. This changes insurance.2019. https://www.ey.com/en_gl/innovation-in-insurance/how-insurance-changes-can-tackle-some-of-the-worlds-biggest-challenges

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

**ANALIZA PERCEPȚIEI ȘI IMPACTULUI ACHIZIȚIILOR PUBLICE DURABILE CU
APLICAREA TEHNOLOGIILOR DATA MINING**

Natalia Apetrii, Tatiana Covalschi
Universitatea de Stat din Moldova

***Abstract.** Public procurement is an important tool available to public administration authorities. Awareness of the importance of sustainable public procurement requires the search for the best solutions to strengthen the practice of public procurement in the Republic of Moldova. However, before that, it is important to assess the perception of sustainable public procurement in public institutions and authorities at the current stage in the Republic of Moldova through the method of questioning civil servants and processing survey results using Data Mining technologies.*

Key-words: sustainable public procurement, Data Mining technologies

Introducere. Achizițiile publice reprezintă o importantă componentă a consumului la nivelul unei economii naționale, și deci un instrument important la dispoziția autorităților administrației publice centrale și locale de a influența cursul dezvoltării economice și sociale. Tendința actuală la nivel internațional în promovarea politicilor publice constă în lărgirea orizontului de timp în planificarea politicilor publice prin urmărirea impactului pe termen lung al acțiunilor curente ale autorităților și instituțiilor publice, achizițiile publice durabile fiind o componentă esențială în acest sens.

Conceptul de achiziții publice durabile nu este unul nou în literatura de specialitate, dar în prezent, în contextul responsabilizării omenirii privind impactul pe care îl are consumul asupra resurselor limitate ale mediului, acesta a devenit un subiect actual, abordat frecvent în cercetările științifice ale diferitor cercetători atât internaționali, cât și autohtoni.

Literatura de specialitate în acest domeniu definește conceptul de achiziție publică durabilă [3], geneza și evoluția acestui concept [1, 6], conștientizarea importanței achizițiilor publice durabile, precum și necesității de a crea instrumente legale de implementare a acestei practici de către guverne [4].

Astfel deși există o serie de studii privind achizițiile publice durabile în Republica Moldova, totuși această lucrare are un aport original la cercetarea în domeniu, ca **scopul lucrării** fiind analiza și aprecierea percepției și impactului achizițiilor publice durabile în instituțiile și autoritățile publice la etapa actuală în Republica Moldova.

Metodologia cercetării. Colectarea datelor pentru realizarea cercetării a fost realizată prin metoda chestionării. Au fost identificate o serie de autorități și instituții publice din Republica Moldova, cărora le-au fost expediate chestionare, fiind obținute 37 de chestionare completate. În chestionar au fost incluse 22 de întrebări închise legate de caracteristicile care descriu cel mai bine esența achizițiilor. Aceste întrebări au fost grupate în următoarele 3 categorii: percepția impactului asupra mediului, impactului social și celui economic.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Pentru analiza datelor a fost realizată o prelucrare prealabilă și a fost obținut un fișier electronic, care conține rezultatele anchetării. Deoarece una din caracteristicile datelor colectate este multicriterialitatea, pentru prelucrarea datelor a fost aplicată analiza clasterială. În cercetarea dată a fost aplicată tehnologia Data Mining – Clasterizarea (Clusterring). Clasterizarea datelor reprezintă învățarea nesupravegheată (este numită încă și ”învățare fără învățător”) și permite gruparea datelor ce au caracteristici în comun.

Statistica reprezintă o colecție de procedee matematice care asigură organizarea, prelucrarea, analiza și interpretarea datelor colectate [7]. Nu întotdeauna metodele statistice conțin soluții pentru a rezolva anumite tipuri de probleme. Capacitatea omului de a lucra volume mari totuși este limitată în comparație cu puterea calculatoarelor moderne.

Datele stocate, în ziua de azi, reprezintă provocări pentru analiști. Seturile de date foarte mari, multicriteriale, sunt prezentate în diferite formate, pot fi structurate și nestructurate. În ajutor vine inteligența artificială, adică prelucrarea inteligentă a datelor. Data Mining este o tehnologie care precedă prelucrarea statistică și permite obținerea/extragerea cunoștințelor noi din date istorice mari.

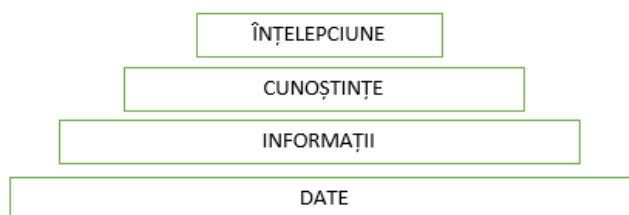

Figura 1. Evoluția datelor (adaptat după sursa 5).

Figura 1 reprezintă evoluția de la nivelul de date pînă la nivelul de înțelepciune. Datele sunt nivelul inferior al piramidei. Acestea devin informații cînd sunt relații clare între ele. Informațiile devin cunoștințe prin înțelegerea modelelor și interpretarea corectă a lor [5]. Cunoștințele reprezintă rezultatul prelucrării inteligente a datelor.

Rezultatele cercetării.

Folosirea tehnologiei Data Mining a fost utilizată pentru gruparea răspunsurilor similare pe clustere și formularea următoarelor concluzii:

Cei mai mulți repondenți au oferit răspunsuri *accord* referitor la caracteristicile care descriu cel mai bine esența achizițiilor durabile *prin prisma impactului asupra mediului*, și anume: economisirea resurselor naturale, conservarea biodiversității, managementul sănătății și fertilității solului, adaptarea la schimbările climatice.

Referitor la caracteristicile care descriu cel mai bine esența achizițiilor durabile *prin prisma impactului social*: respectarea drepturilor; remunerarea echitabilă; libertate de asociere; securitatea muncii; instruire și educație și altele, răspunsurile oferite sunt următoarele: cea mai mare parte din

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

repondenți consideră că caracteristicile enumerate descriu bine esența achizițiilor durabile iar opiniile celorlalți sunt eterogene.

Cei mai mulți din cei chestionați consideră că caracteristicile care descriu cel mai bine esența achizițiilor durabile prin prisma impactului economic sunt: investiții și inovații, concurență loială, transparență și acces la informație, prețuri justificate raportate la calitate, dezvoltarea economică locală, dezvoltarea sectorului IMM-urilor. Iar în cazul celorlalți respondenți răspunsurile sunt eterogene.

Concluzii.

În urma analizei datelor procesate s-a constatat că nu există o percepție unică privind înțelegerea conceptului de achiziții publice, răspunsurile oferite de persoanele ce au participat la sondaj fiind destul de eterogene. Putem constata că reprezentanții instituțiilor și autorităților publice înțeleg în mod diferit conceptul de achiziție publică durabilă, dar totuși sunt unele particularități (formulările în întrebări) privind impactul achizițiilor publice cu care majoritatea celor chestionați au fost de acord.

Referințe bibliografice

1. Cheng W. ș.a. Green Public Procurement, missing concepts and future trends – A critical review, *Journal of Cleaner Production*, Volume 176, 2018, Pages 770-784, ISSN 0959-6526, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.12.027>.
2. Chersan I., ș.a. Achizițiile publice ecologice în literatura de specialitate. *Amfiteatru Economic*, 2020, nr.22. p.82-101. ISSN Online: 2247-9104.
3. Ganea V. Aspecte teoretice cu referire la eficientizarea achizițiilor publice în contextul dezvoltării durabile. *Achiziții publice și dezvoltare durabilă: schimbarea de paradigmă. Monografie*, 2020, p.23-39. ISBN 978-9975-3493-1-4.
4. Pisarenco O. Contextul legal de realizare a achizițiilor publice durabile în Republica Moldova, *Achiziții publice și dezvoltare durabilă: schimbarea de paradigmă. Monografie*, 2020, p.8-22. ISBN 978-9975-3493-1-4.
5. Răzvan Bologa(coordanotor). *Bazele informaticii economice*. București: Editura ASE, 2018.
6. Sönnichsen S. D., Clement J., Review of green and sustainable public procurement: Towards circular public procurement, *Journal of Cleaner Production*, Volume 245, 2020, 118901, ISSN 0959-6526, <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118901>.
7. Stelian Stancu. *DATA SCIENCE în mediul R. Teorie și aplicații*. București: Editura ASE, 2020.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ACHIZIȚIILE SUSTENABILE ÎN DEZVOLTAREA MUNICIPIILOR

Davîdov Catalina
Universitatea de Stat din Moldova
Vlase Elena
România

Abstract.

The topicality and importance of this research is explained by the increased interest both from state institutions and from society towards the problems of environmental degradation, social inequity, etc. An increasing number of experts as well as researchers have shown that public procurement can contribute to the achievement of sustainable development goals. The authors of the study argue that local authorities, including municipal ones, can and should be involved in promoting and increasing the share of sustainable public procurement, thus contributing to the sustainable development of communities. There are some good practices in Canadian municipalities that have proven to be effective, including during a pandemic. The authors conclude that in order for a sustainable purchasing strategy and policy at local level, it needs to be codified in a frame of reference with concrete indicators, on the basis of which its implementation can be pursued in practice. To carry out this study, the authors applied the didactic method, the systemic method, the comparison method.

Keywords: public procurement; durability; municipal procurement

Introducere.

În ultimele două decenii s-a remarcat un interes crescut din partea autorităților în domeniul achizițiilor publice durabile. Având o viziune clară privind dezvoltarea publică locală, sectorul public trebuie să înceapă să planifice să cheltuiască în interesul comunităților lor. Prin noi oportunități de angajare, asistență și sprijin pentru întreprinderile locale, sociale, întreprinderile micro și mici sau prin contractarea de produse obținute cu tehnologii non-poluante, sectorul public poate avea un impact pozitiv de durată prin sistemul de achiziții durabile.

Achizițiile durabile încorporează considerații relevante de sustenabilitate în procesele de selectare a ofertelor de bunuri, lucrări și servicii, alături de considerațiile tradiționale precum prețul, calitatea, deservirea tehnică, specificațiile tehnice. Achizițiile durabile includ criterii care au drept scop promovarea și educarea responsabilității față de mediu, responsabilități etice și sociale.

Achizițiile durabile pot promova obiectivele de dezvoltare durabilă și pot crea efecte pozitive în comunitate. În mai multe țări dezvoltate, precum Olanda, Germania, Canada, autoritățile municipalităților au înregistrat un impact incredibil prin alinierea valorilor lor organizaționale și a strategiilor de achiziții, prin susținerea întreprinderilor sociale sau lucrând pentru o economie circulară, promovând principiul zero deșeuri ș.a [1, 3, 4].

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Fiind mari consumatoare de bunuri, servicii, lucrări, cele mai multe fiind achiziționate în condiții de concurență și atribuire de contracte, municipiile, în calitate de consumator activ, se pot implica în promovarea consumului durabil.

Material și metodă

Autorii consideră relevantă cercetarea experienței internaționale în implementarea practicilor durabile de către municipalități, orașe în procesul de achiziții publice. În acest scop au fost cercetate politici, strategii și practice de achiziție durabilă realizate de către autorități municipale și consilii orășanești din Canada, Marea Britanie [2, 4], precum și unele prevederi comunitare ale Comisiei Europene pentru statele-membre ale UE [5]. Culegerea informațiilor necesare s-a efectuat prin metoda observației științifice. Prelucrarea informației s-a realizat cu aplicarea metodei descriptive, iar formularea concluziilor – prin sintetizarea studiilor de caz analizate.

Rezultate și discuții

Astfel, ne-am propus să analizăm câteva exemple de bune practici de achiziții publice durabile, care demonstrează că implicarea factorului instituțional este determinant în procesul implementării obiectivelor de dezvoltare durabilă. Astfel, am considerat oportună experiența Canadian Collaboration for Sustainable Procurement (CCSP). CCSP include 38 de municipalități, corporații de top și instituții, elaborează și publică anual Raportul privind starea achizițiilor publice durabile în Canada, în care evidențiază succesul achizițiilor durabile în sectorul public, chiar pe timp de pandemie. [2] De asemenea, au fost aduse exemple de implicare durabilă a Consiliului orașului Brighton and Hove din Anglia și măsuri recente (a. 2021) ale Comisiei Europene. Prezentăm în continuare o sinteză a unor inițiative regulatorii și exemple de bune practici de achiziții durabile, sistematizate corespunzător.

Achiziții sociale pentru diminuarea șomajului. COVID 19 a afectat nu doar starea de sănătate a oamenilor, dar și rata de ocupare în anumite domenii de activitate. Impactul pierderii locurilor de muncă a intensificat inegalitățile pentru cei cu bariere în calea angajării. Ca răspuns la această criză, unele autorități locale au răspuns cu politici de achiziții sociale mai puternice și au implementat programe, de care să beneficieze în mod direct comunitățile din localitățile respective expuse riscului de sărăcie. Un exemplu de bune practici prezintă orașul Nanaimo, care a dezvoltat programul de salubritate urbană pentru a atenua preocupările rezidenților din centrul orașului și ale întreprinderilor cu privire la impactul pe care problemele sociale le aveau asupra zonelor urbane ale orașului, cum ar fi gunoiul lăsat de persoanele fără adăpost. Orașul a creat o soluție de model de afaceri de întreprindere socială pentru a angaja persoane cu bariere în calea angajării pentru a participa la program. La momentul cercetării, de program beneficiau doi angajați ai organizației non-profit cu

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

jumătate de normă și șase participanți la program, care reprezentau acele persoane fără adăpost. Avantajele acestui program: centrul orașului a devenit mai curat, persoanele aflate în dificultate – participante la program – sunt salarizați corect, capătă experiență de muncă și fiind intervievați au raportat un sentiment crescut de valoare de sine și de apartenență la societate. Ulterior, ei vor putea mai ușor să se integreze în societate [3].

Transformarea politicilor de dezvoltare durabilă în impact. Politica nu poate promova obiectivele de achiziții durabile fără instrumente care să le pună în aplicare [4]. Instrumentele integrează sustenabilitatea în achizițiile și procesele obișnuite dintr-o entitate privată sau publică. Cercetarea realizării în practică a politicilor și strategiilor de durabilitate a demonstrat că este necesar ca personalul care le realizează să fie informat și instruit în domeniul dat, asigurându-se în acest fel că bucla va fi închisă. Un instrument util ar fi elaborarea unui cadru de referință cu stabilirea unor indicatori concreți ai aspectelor achizițiilor durabile. În așa fel, cei care formulează oferte de achiziții durabile, pot specifica cerințe concrete față de bunurile achiziționate, lucrările solicitate, serviciile contractate. Un asemenea instrument a fost elaborat și aplicat de către autoritățile din orașul Canadian Saskatoon în anul 2018, care a fost aplicat de peste 40 de ori în decursul a trei semestre (2019-2020) [2].

Investiții în tehnologii informaționale (TI) cu costul total de proprietate. Evaluând costul total de proprietate (CTP) al unui produs, organizațiile pot stabili costurile asociate acestuia pe termen lung. Calcularea CTP este un pas necesar atunci când se estimează rentabilitatea investiției (ROI) și poate ajuta la excluderea costurilor neprevăzute de întreținere și de lichidare. Luând în considerare că achizițiile de echipamente TI dețin o pondere tot mai însemnată în totalul achizițiilor, tot mai multe autorități și companii private identifică soluții pentru a implementa specificații durabile în ofertele de achiziție. Această cerere rapidă pentru tehnologii informaționale sustenabile a încurajat furnizorii să ia în considerare CTP în produsele lor și va avea un impact de durată asupra pieței TI. Din considerente de economie, dar și de durabilitate, unele entități optează pentru parcul de imprimante. Este cazul municipalității Winnipeg din Canada, care în oferta de achiziționare a unui nou parc de imprimante, a inclus specificații obligatorii de durabilitate, precum: certificarea Instrumentului electronic de evaluare a mediului (EPEAT), consum redus de hârtie, reciclare sigură la sfârșitul vieții etc. Specificațiile de sustenabilitate neobligatorii au fost incluse și evaluate cu 15% din ofertă [3].

Achiziția etică. Autoritățile care promovează politici de durabilitate, pot formula specificații ca produsele, serviciile achiziționate sau lucrările contractate să corespundă standardelor decente de muncă, să fie sprijinite locurile de muncă și serviciile locale, care vor avea un impact economic pozitiv la nivel local [1].

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Renunțarea la achiziția de materiale plastice de unică folosință. Consiliul orașului Brighton and Hove din Anglia la 2 noiembrie 2017 au adoptat decizia de a interzice achiziționarea de materiale plastic de unică folosință în toate clădirile și agențiile sale, ca măsură întru realizarea angajamentelor de sustenabilitate. Astfel, luarea deciziilor de achiziții durabile de către autorități poate contribui la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă, la care Republica Moldova s-a aliniat. Acțiuni „împotriva poluării cu plastic” se întreprind și la nivel comunitar. Astfel, din 03.07.2021 este interzisă introducerea pe piețele statelor membre ale UE a unei liste de materiale realizate din plastic de unică folosință (farfurii, tacâmuri, paie, tije pentru baloane și bețișoare pentru urechi). de asemenea, sunt interzise cămile, recipientele pentru alimente și băuturi din polistiren expandat produsele din plastic oxo-degradabil. [5]

Concluzii. Rezumând exemplele de strategii de achiziții durabile expuse, putem afirma că autoritățile și întreprinderile municipale pot și trebuie să contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă în calitate de contractant în procesul de achiziții publice. Durabilitatea achizițiilor publice presupune nu doar achiziția de produse ecologice, dar și adoptarea deciziilor de cumpărare durabile, adoptarea unui sistem de management durabil al lanțului de provizionare ș.a.

Toate aceste argumente susțin necesitatea adoptării unui nou model de sistem al achizițiilor publice, inclusiv prin elaborarea mecanismului teoretic, metodologic și aplicativ pentru a realiza cu succes obiectivele dezvoltării durabile 2030. Prin acest mecanism se va contribui la sporirea eficienței satisfacerii nevoilor publice ale municipiilor concomitent cu soluționarea unor probleme sociale, precum diminuarea șomajului, eradicarea sărăciei și oferirea de soluții de achiziții prietenoase mediului.

Bibliografie

1. Chamberland, Denis. Procurement: A practical guide for Canada's elected municipal leaders. ISBN: 978-0-919779-77-8
2. Municipal Collaboration for Sustainable Procurement (MCSP). https://cleanairpartnership.org/cac/wp-content/uploads/2018/09/MCSP-Overview-and-Annual-Report_Tim-Reeve.pdf
3. The State of Municipal Sustainable Procurement in Canada (2012) Reeve Consulting. <https://reeveconsulting.files.wordpress.com/2011/05/2012-state-of-munic-sust-proc-canada.pdf>
4. Sity Policy. <https://www.edmonton.ca/sites/default/files/public-files/documents/PoliciesDirectives/C556A.pdf>
5. Comisia Europeană. Schimbarea situației articolelor din plastic de unică folosință. disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/49fc9754-ca5a-11eb-84ce-01aa75ed71a1>

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

SUSTAINABLE UNIVERSITIES - A DESIDERATUM TOWARDS ACHIEVING SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT

Gavrilaș Natalia

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *The article highlights important moments in the development of sustainability concept, the important documents with major impact, developed by various international organizations in demonstrating the need to involve higher education in sustainable economic development. It was performed a ranking and analysis of the most sustainable universities in the world, according to the GreenMetrics ranking developed annually by the University of Indonesia. Also, are highlighted the necessary objectives to be achieved for the transformation of a higher education institution into a sustainable one.*

Keywords: *sustainability, higher education, higher institutions, sustainable universities, sustainable society, sustainable development*

Sustainability has been and continues to be a very important element in the development of a sustainable economy. This concept has caught the attention of scientists and international organizations in the period of the intense development of mankind, when human consumption of natural resources increased significantly and high environmental pollution could not be avoided. Out of the desire to protect the environment, to maintain a harmonious balance between the planet and the population, to leave a legacy for the future generations no less than the previous generation received, researchers have brought to light the urgent need to develop and supports sustainability in all spheres of society. Thus, numerous interpretations and definitions have been proposed, in order to clarify the essence of the given concept. The most successful definition, which is mentioned in various scientific papers, is proposed by the World Commission on Environment and Development in the famous Brundtland Report: " *ensure your needs without compromising the ability of future generations to meet their needs* ". Among the important personalities who have made a valuable contribution in shaping the concept of global sustainability, we can mention: Cortese A., Pearce D., Kidd Ch., Brown L., Markandya A., Barbier E., Wood P., Peterson R., Tillbury D.

Simultaneously with the elucidation of the given concept, took place the specification of the education system contribution in the development of the sustainable society. Numerous Declarations prepared by various international organizations and associations, such as: United Nations Environment and Development Organization, International University Association, UNESCO, Association of European Universities, Association of University Leaders for a Sustainable Future, Consortium of Canadian Universities, stressed the need to re-educate society, to change their way of thinking and acting.

The re-education of society must be carried out at all stages of life, so that the actors involved can gradually acquire the skills and behavior necessary to ensure the transition to a sustainable world capable of sustainable economic development. Among the declarations with major impact on universities and specialised institutions, we can mention: Stockholm Declaration, Cocoyoc

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Declaration, Talloires Declaration, Halifax Declaration, Swansea Declaration, Kyoto Declaration, Lüneburg Declaration, Saphoro Declaration of Sustainability, Berlin Declaration, etc.

As Albert Einstein said, "*the only way to influence others is to set your own example*", higher institutions have set themselves the goal of becoming sustainable so that they can help humanity along the path of sustainable development through its own example. For more than 30 years, they have tried to renew their policies in line with the sustainable education of society. A great contribution had the International Conference in France, in 1990, which offered for the first time the concept of Sustainable University, publishing the Talloires Declaration. **The aim of this declaration was to identify the key actions that universities need to take in order to create a sustainable future.** Thus, new disciplines for studying sustainability were introduced in the curriculum, the research mode were correlated with sustainable principles; were trained the trainers in order to serve as a model through their own thoughts, examples and positively "contaminate" their compatriots; were developed new partnerships for intensifying sustainability as well as undertaken sustainable good practices on the student campus, students were involved to lead a sustainable lifestyle, to participate actively in various sustainable programs. [5]

In order to promote sustainability in higher education institutions and the possibility of studying their performance over time, the University of Indonesia launched in 2010 the GreenMetrics World Ranking. This Ranking is published annually and motivates universities globally, to strengthen their contributions to environmental protection and to be as active as possible in implementing sustainable practices, providing sustainable services and facilitating sustainable partnership, indirectly participating in the economic sustainable development of a country. The data are collected annually, between May and October, from the participating universities from all regions of the world, by completing online the questionnaire that includes 6 categories with 39 indicators. The GreenMetrics ranking is very useful for university leaders who tend to increase their impact on the development of sustainability by applying greener, more environmentally friendly policies, as well as managing behavior change in the university community.

Based on the results published by the 2020 Ranking, the most global sustainable university is the first university in the Netherlands that introduced the European Transferable Credit System (ECTS) - *Wageningen University and Research* with a total score of 9150 points, followed by the University of Oxford in the second place with a total score of 8875 and the University of Nottingham with a total of 8775 points in third place, both from the United Kingdom. In 4th place was another university in the United Kingdom, namely Trent University in Nottingham, and in 5th place is Davis University in California, United States, both with an equal score of 8725 points. The following two positions include Trier University in Germany with 8650 points and Groningen University in the Netherlands with a difference of 100 points, namely: Groningen University with a cumulative 8650

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

points and Leiden University with 8550. Positions 8 and 9 are occupied by the universities in the Netherlands and Ireland that accumulated an equal score of 8525 points. The last position in the Top 10 Most Sustainable Universities for the previous year is occupied by the University of Bologna, Italy, registering a total score of 8500 points, only 25 points difference from the Universities of Leiden and Cork.

Regarding the results of neighboring countries, we can say that the most sustainable university in Romania is the *University of Medicine, Pharmacy, Science and Technology "George Emil Palade" in Târgul Mureș*, which has occupied for two consecutive years the leading position among the participating Romanian universities. And for Ukraine, the most sustainable university for the last three consecutive years is occupied by the *National Forestry University of Lvov*. The Republic of Moldova has not registered with any university until the present stage. We hope that in the future sustainable policies will be implemented and supported, so that they can compete for the title of the most sustainable university. [4]

Conclusions. The key element in educating a sustainable society, capable to contribute to a sustainable economic development is the education system, which is a catalyst for the development of the human subconscious. Only through education, the necessary reasons can be activated to combat the scourge of indifference, waste, destruction of the environment in which we live. Higher and specialized institutions have the priority in establishing the foundation for a sustainable economic development of the country by training future specialists in a sustainable environment. It is very important to educate not only future specialists, but also current entrepreneurs, economists, personalities whose activities have a direct or indirect impact on the environment.

Bibliography

1. Brown L. Building a sustainable society. A Worldwatch Institute Book. London, 1981. ISBN 0-393-01482-7
2. Brown L. State of the world, 1984: A Worldwatch Institute Report on Progress Toward a Sustainable Society. New York: W.W. Norton, 1984
3. Cortese Anthony D. The critical role of Higher Education in creating sustainable future. *Planning for Higher Education*, p15-22, 2003. ISSN-0736-0983
4. GreenMetrics report. <https://greenmetric.ui.ac.id/about/welcome>, accessed on 30.08.2021
5. Report and Declaration of The Presidents Conference, 1990. <http://ulsf.org/report-and-declaration-of-the-presidents-conference-1990/> accessed on 30.08.2021

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

AGROTURISMUL CA STRATEGIE DE DEZVOLTARE A TURISMULUI SUSTENABIL DIN REPUBLICA MOLDOVA

AGRO-TOURISM AS A STRATEGY FOR THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

GUJA Anatolie

Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: *Tourism is becoming increasingly important for economic development and growth, so it is necessary to increase the visibility of this sector in the Republic of Moldova.*

Sustainable development requires changes, including in terms of improving the relevance of information, improving destinations in order to increase the satisfaction of its users on the basis of specific environmental decisions, in order to achieve the objectives set.

The territory of the Republic of Moldova presents a great variety of historical cultural values - folk art, ethnography, folklore, traditions, historical vestiges - a harmoniously combined natural setting, with a varied and picturesque landscape background. All these are valences of the Moldovan rural tourism, especially the agrotourism with the peasant activities.

Due to the richness and beauty of the plateau areas, they are well populated, and the countryside with traditions, folk customs passed down from generation to generation, as well as legends and stories of locals are as many attractions along with wines, traditional gastronomic dishes as calls, to which he who had the chance to know them cannot resist them.

Keywords: *agrotourism, tourism, economy, tourist services, sustainable development, sustainability, tourist potential, capitalization.*

Introducere: Agroturismul este acea forma de turism în care persoana (sau grupul) se deplasează, cazează și își desfășoară activitatea într-un cadru natural, în mediul rural.

Turismul sustenabil prin agroturism este capabil să valorifice excedentul de cazare existent în gospodăria țărănească prin implicarea turiștilor în viața gospodăriei și furnizarea acestora de servicii și activități (masă, cazare, interacțiuni cu mediul socio-natural) proprii gospodăriei țărănești, fără a-i conturba acesteia specificul.

Agroturismul și turismul sustenabil pot contribui în mod semnificativ la o viabilitate economică continuă a Republicii Moldova, reprezentând o legătură directă între peisajele cu înaltă valoare naturală și veniturile locale.

În Republica Moldova, multe agropensiuni sunt, în general, potrivite pentru întreaga familie și multe au animale de fermă cu care copiii pot interacționa.

Rezultatele investigației: Turismul sustenabil, numit și durabil acoperă experiența turistică completă, inclusiv preocuparea pentru problemele economice, sociale și de mediu, precum și atenția pentru îmbunătățirea experiențelor turiștilor. [1]

Conceptul de turism sustenabil își propune să reducă efectele negative ale activităților turistice. Acest lucru a devenit aproape universal acceptat ca o abordare dezirabilă și adecvată din punct de vedere politic a dezvoltării turismului. Turismul global reprezintă aproximativ 8% din emisiile globale de gaze cu efect de seră. Acest procent ia în considerare transportul aerian,

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

precum și alte impacturi sociale și de mediu semnificative, care nu sunt întotdeauna benefice pentru Republica Moldova și economia țării. [2]

Organizațiile de dezvoltare turistică promovează practici de turism sustenabil pentru a atenua efectele negative cauzate de impactul crescând al turismului. Provocările legate de turismul sustenabil includ strămutarea și relocarea, impactul asupra mediului și impactul pandemiei COVID-19. Proiectele de construcție de noi drumuri și locuințe pentru turiști, chiar și campinguri, perturbă lumea naturală și mediul local, de aceea fiecare efect negativ al turismului trebuie minimizat pentru a fi prietenos mediului.

Agroturismul este un lucru frumos. Ne ajută să aflăm despre mediul rural, să încercăm experiențe noi, să gustăm diferite tipuri de mâncare. Dar, din păcate, dacă oamenii nu călătoresc în mod durabil, inclusiv agroturismul poate avea multe efecte negative asupra unei anumite zone. [3, pag.12]

Agroturismul are puterea de a ridica comunitățile din sărăcie, dar, în același timp, le poate distruge identitatea. Alegerile turiștilor pot ajuta la conservarea naturii și a faunei sălbatice și, dimpotrivă, pot pune animalele în suferință și dispariție. Unele efectele negative ale agroturismului pot fi:

- Distrugerea naturii și pierderea habitatului;
- Presiune asupra zonelor turistice;
- Pierderea identității culturale a locului și a comunității;
- Exploatarea animalelor pentru a distra turiștii;
- Trafic aglomerat de persoane și vehicule;
- Creșterea prețurilor la bunuri și servicii;
- Distrugerea monumentelor istorice și a reperelor naturale;
- Poluare crescută (plastic, zgomot, lumină, canalizare).

Pentru ca turismul să poată contribui la o dezvoltare sustenabilă a economiei, el trebuie să integreze mediul natural, cultural și uman, să respecte echilibrul fragil, caracteristic multor destinații turistice. [3, pag.14]

Dezvoltarea durabilă a turismului are următoarele aspecte:

- durabilitatea ecologică, care garantează o dezvoltare adecvată în condiții de respectare a diversității biologice și a resurselor biologice;
- durabilitate socială și culturală, care contribuie la dezvoltarea și protejarea valorilor culturale;

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

- durabilitate economică, ce garantează o dezvoltare a societății în condiții de gestiune adecvată a resurselor cu obținerea unor efecte economice atât pentru prezent, cât și pentru viitor. [2]

Dezvoltarea durabilă a turismului în Republica Moldova ar ajuta la diminuarea sărăciei. Ultimul pilon al sustenabilității se referă, probabil, la cea mai importantă parte: banii. Mulți oameni nu iau în considerare “economia” atunci când se gândesc la durabilitate, dar acesta este cu adevărat cheia pentru a face o afacere turistică durabilă. Sustenabilitatea economică înseamnă crearea de legături și reducerea scurgerilor. Pur și simplu, acest lucru înseamnă, în esență, păstrarea banilor la nivel local.

Degradarea mediului, poluarea și utilizarea nesustenabilă a resurselor naturale sunt o provocare majoră pentru agenda de dezvoltare a Republicii Moldova. Considerațiile economice și sociale pe termen scurt încă mai prevalează adesea asupra beneficiilor pe termen lung ale mediului. Economia consumă intensiv resursele bazându-se pe supra-exploatarea capitalului natural, în timp ce rolul impactului asupra mediului în structura macroeconomică este neglijat. [4, pag. 19]

În Republica Moldova agroturismul este caracterizat prin petrecerea timpului liber al oaspeților în zonele rurale, în gospodăriile cu metode tradiționale de producere agricolă. Turiștii pot consuma toate resursele acestor gospodării în timp ce se odihnesc, pot participa la toate lucrările agricole sau meșteșugărești, la fel că și în viața rurală. [5, pag.26]

Acest gen de turism este prețuit îndeosebi de familiile cu copii, că o formă de educație și revenire la talpa țării. Însă agroturismul, spre deosebire de turismul rural, nu presupune practicarea tuturor acțiunilor de turism care au loc în mediul rural. Acesta este strâns legat cu viața gospodăriei rurale, agropensiunea fiind atracția turistică principală. Agroturismul, fiind adresat în mare parte către turiștii individuali, familiile sau grupurile mici, nu are nevoie de o bază dezvoltată de cazare și alimentare, poate cu succes să se dezvolte utilizând locuințele existente din gospodăriile rurale, precum și spațiile de agrement în rază gospodăriei individuale.

Tabelul 1. Capacitatea existentă a structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare, pe Indicatori, Tipuri de structuri si Ani

Pensiuni turistice si agroturistice	2017	2018	2019	2020
Numarul de structuri	28	33	36	38
Numarul de camere	409	454	468	492
Numarul de locuri	867	964	999	1061

Sursa: realizat de autor în baza sursei [6]

În baza datelor analizate constatăm faptul că agroturismul are tendințe ample de dezvoltare, numărul spațiilor de cazare în agropensiuni, majorându-se chiar și pe timp de pandemie de Covid-

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

19, de la 28 agropensiuni în anul 2017, la 38 agropensiuni în anul 2020, acest lucru fiind privit pozitiv pentru dezvoltarea sustenabilă a turismului din Moldova.

Agroturismul moldovenesc este un important mijloc de atracție turistică reprezentat printr-o gamă largă și diversificată: țesăturile decorative, costumele populare, sculpturile în lemn și piatră, pictură pe sticlă sau lemn, vopsitul ouălor, împletiturile din nuiiele și, totodată, muzică populară și dansurile moldovenești alerte și bine ritmate.

Oportunitățile dezvoltării agroturismului sunt determinate de faptul că turiștii din țările industrializate, în care s-a păstrat doar parțial condițiile de viață din mediul rural neschimbate, vor trăi senzația că pentru o vreme pătrund într-o altă dimensiune temporală, de obicei mai calmă, relaxată, idilică.

Tabelul 2. Turisti cazati în pensiuni turistice și agroturistice, pe anii 2017-2021.

Anul	Total rezidenti și nerezidenti	din care, nerezidenti
2017	20922	3288
2018	17709	6155
2019	17168	6130
2020	14576	1281

Sursa: realizat de autor în baza sursei [6]

În baza datelor analizate sa constatat că în perioada pandemică de Covid- 19, numărul turiștilor cazați, atât rezidenți cât și nerezidenți au scăzut, de la 20922 în anul 2017, la 14576 turiști în anul 2020. De asemenea și numărul turiștilor nerezidenți cazați în agropensiuni au scăzut de la 3288 turiști cazați în 2017, la 1281 turiști în anul 2020.

Tabelul 3. Activitatea turistică a pensiunilor turistice și agroturistice 2017-2020 pe indicatori.

Indicatori	2017	2018	2019	2020
Numărul de turiști cazați	20922,0	17709,0	17168,0	14576,0
Numărul de înnoptări ale turiștilor	36034,0	37660,0	36593,0	19755,0
Indicele de utilizare netă a capacității de cazare în funcțiune, procente.	13,5	13,5	14,3	9,7

Sursa: realizat de autor în baza sursei [6]

Agropensiunea este structura de primire turistică cea mai reprezentativă pentru turismul sustenabil, aici împletindu-se armonios primirea și găzduirea turiștilor cu serviciile de servire a mesei, care includ oferirea unor alimente proaspete și băuturi din surse proprii, locale, precum și cu serviciile ce cuprind activități de destindere și animație cuprinzând elemente legate de artă și creația populară, de manifestările etnofolclorice, tradiții, sărbători, specific local. Șase dintre agropensiunile din Republica Moldova au fost certificate și fac parte din rețeaua CerTour comună pentru 12 țări din bazinul Mării negre și cel al Mării Mediteraniene.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Concluzii

Cu scopul dezvoltării sustenabile a turismului, agroturismul este chemat să reducă impactul negativ față de mediul natural înconjurător și activitatea economică specifică să adopte principii și tehnici ecologice.

După cum se poate constata, diferențierea agroturismului în constelația complexă a turismului sustenabil este foarte importantă, atât pentru problematica mediului înconjurător, cât și pentru dezvoltarea locală în arealul natural profund și a spațiului rural din R. Moldova.

Politica de dezvoltare a turismului sustenabil trebuie să contribuie la crearea unei imagini reale și atractive a Republicii Moldova, în scopul de a genera cererea turistică internă, regională și internațională pentru agroturism. Republica Moldova, ca destinație turistică, este puțin cunoscută în străinătate. Este necesar de efectuat elaborarea și promovarea unor pachete informaționale, care ar face atractivă imaginea țării noastre.

Bibliografie

1. Legea nr. 352-XVI din 24 noiembrie 2006 cu privire la organizarea și desfășurarea activității turistice în Republica Moldova;
2. Hotărârea Guvernului nr. 338 din 19 mai 2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului „Turism 2020”;
3. Ciurea I.V., Chiran A., Brezuleanu S. Strategii de dezvoltare rurală durabilă prin agroturism. Ed.: Terra Nostra, Iași, 2011;
4. Miron V., Miron M., Marel K., Agroturismul în Moldova. 10 pași pentru o afacere de succes, Tipografia Centrală, Chișinău, 2015;
5. Miron V, Melnicenco E., Turismul verde în Moldova, Chișinău 2017;
6. Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova, www.statistica.md, accesat pe 26.09.2021;

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

КОНЦЕПЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ: ЭВОЛЮЦИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ

Голочалова Ирина

Государственный Университет Молдовы

Abstract: *The practice of interaction between the state and business developed many tools for its implementation, the most effective of which is recognized as a public-private partnership (PPP), the results of the implementation of which should be represented in the context of the three components: the economic, social, environmental, in the context of sustainable development principles. However, to involve the business unit to the Investment PPP investment process, to implement its financing mechanism, evaluating its impact on the growth of equity, the conceptualization of PPP and the effective institutional platform for the execution of PPP projects is required to be displayed in financial statements. As part of the conceptualization of PPP, the author nominated two hypotheses and their justification is given.*

Keywords: *Sustainable Development Concept, Capital, Property, PPP, Financial Reporting Paradigm, Usefulness of information*

JEL classification: M41, P40

Введение. Роль государства предопределяется переходом с одного технологического уклада на другой, более сложный, что влечет за собой изменения в системе экономических отношений и формирование соответствующей им институциональной платформы. Участие государства в экономической жизни общества проявляется не только во взимании налогов, необходимых для финансирования его расходов, но и в установлении правил функционирования для действующих рынков и направлений бизнеса [5, с. 474]. Современный технологический уклад характеризуется ростом числа и масштабом экономических и социальных проблем: и, с одной стороны, - условия для их возникновения создаются собственно деятельностью бизнес-структуры, которая стремится к бесконечному накоплению финансового капитала, осуществляемого двумя путями – расширением производства за счет экспансии и покорения природы и отказом «платить по счетам» [1, с. 108]; а, с другой, – государство, как макроэкономический субъект, не в состоянии самостоятельно с ними справиться и в полном объеме выполнить свои функции. Обозначенный феномен предопределил поиск новых подходов к общественному прогрессу, социально-экономическому развитию и развитию бизнеса, в основе которых должна лежать новая методология [2, с. 9]. Ответом науки и прогрессивной общественности на этот вызов стала концепция устойчивого развития (УР), базирующаяся на принципах: сбалансированность экономики и экологии, предусматривающий минимизацию нанесения ущерба окружающей среде со стороны бизнеса; сбалансированность экономик и социальных аспектов, предполагающий максимальное использование человеческого капитала в интересах общества; солидарности поколений для обеспечения права на использование ресурсов. В контексте имплементации концепции и перехода на модель УР, благоприятной для развития общества во всех его аспектах (экономического, социального, экологического): *государство* создает и

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

оберегает среду, в которой рыночная экономика может благополучно функционировать [4, с. 248], и в этом процессе выступает в качестве: производителя качественных общественных услуг, собственника капитала, эффективного менеджера в поиске решений, института разработки инструментов взаимодействия общества и бизнеса; *бизнес-единица* заинтересована и в состоянии сыграть позитивную роль в разрешении социально-экономических проблем через: освоение новых возможностей и рынков, разработку и применение новых технологий, и создание эффективных партнерств, улучшение стандартов затрат на производство, снижение неблагоприятного воздействия производства на окружающую среду и др.

Практика взаимодействия государства и бизнеса выработала множество инструментов его реализации, наиболее действенными из которых признаны государственные закупки и государственно-частное партнерство (ГЧП), на исследование концепции которого направлено данное исследование. Для вовлечения бизнес-единицы в инвестиционный процесс ГЧП, для имплементации его механизма финансирования, оценки его воздействия на прирост собственного капитала, подлежащий отображению в финансовой отчетности требуется концептуализация ГЧП и действенная институциональная платформа исполнения проектов ГЧП. Дискуссии о роли бизнеса в и его взаимодействии с обществом ведутся в русле постулатов экономической науки и фундаментального тезиса что рост благосостояния является главной целью экономической политики [2, с.23]. Поддерживая данную точку зрения автор исследования, выдвигает следующие гипотезы: *H1 – концепция ГЧП является симбиозом концепций собственности, устойчивого развития, капитала; H2 – имплементация проектов ГЧП, имеющего концептуальную платформу, возможна в контексте социально-экономической парадигмы финансовой отчетности, отвечающей принципам УР.* Целью исследования является научное обоснование выдвинутых гипотез H1 и H2.

Результаты исследования. В современном технологическом укладе, экономика функционирует за счет приращения социального знания, которое необходимо каждому члену общества, притом, что государство должно быть способно инвестировать хозяйствующих субъектов, в том числе и бизнеса, создающих новые социальные знания (продукты, услуги), которые затем генерируются обществу. Очевидно, что экономические отношения при такой системе требуют изменений в отношении собственности, соотношения между формами частной и нечастной собственности, формирования иных форм, основанных на их взаимодействии. Нельзя не согласиться с мнением Е. Красниковой и А. Хаматхановой в том, что при освоении новых технологических укладов, с более сложными экономическими отношениями, частная собственность трансформировалась в акционерный (финансовый) капитал, по юридической сути – ассоциированный, с сохранением целевой установки ее экономической деятельности – максимизации прибыли [3, с. 25]. Затем ассоциированная

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

собственность пополнилась новой формой – нечастной государственной собственностью, призванной выполнять функции социального значения, при этом у государства как макроэкономического субъекта пришло понимание того, что оно должно быть эффективным собственником. И сегодня технологический уклад базируется на активном взаимодействии высших форм ассоциированной собственности – государственной (нечастной), которая сосредоточена на производстве качественных общественных благ, и бизнеса, которая обладает для этого инвестиционным потенциалом. Это взаимодействие воплотилось в форме ГЧП, позволяющей реализовать экономический потенциал обоих секторов (государственного и бизнеса), продвижение которой является объективной необходимостью для обеспечения устойчивого развития, что и закреплено в качестве одной из его 17 целей.

Экономическая выгода, созданных бизнесом благ (продукции, услуг) призвана отражать не только эффективность капитала, использованного в этом процессе, но и потребность в этих благах ближайших партнеров бизнеса - государства и общества в целом. Однако, когда бизнес придерживается ориентации исключительно на капиталистические ценности, его экономическая политика носит дегуманизированный характер. Международная комиссия по окружающей среде и развитию (1995 г.) закрепила императивность концепции УР, идентифицируя показатели-индексы для социальной, экономической и экологической подсистем. В этом контексте получила развитие идея импакт-инвестирования – инвестирования с целью измерения наряду с финансовым результатом и человеческого, социального и экологического воздействий, которые являются не некоторым побочным эффектом, а одной из целей деятельности, также, как и финансовый результат [2, с. 23].

Органическое взаимодействие трех подсистем предопределило переход на социально-экономическую парадигму финансовой отчетности, призванной представлять достоверную информацию об изменении стоимости капитала, в разрезе всех форм капитала (финансового, человеческого, социального, природного). Каждой подсистеме присущ свой фактор производства – капитал, выступающий источником накопления, а отсутствие данных о их размере в денежном эквиваленте противоречит концепции капитала, неотделимой от концепции экономического расчета [4, с. 671]. Трактровка капитала XXI века не претерпела существенных изменений и состоит в его понимании как совокупности благ и имущества собственника, которые позволяют получить дополнительный доход, распределяемый между собственниками: капитала – в форме прибыли, дивидендов, процентов и др., и наемными работниками – в форме вознаграждений, заработной платы и пр. Вместе с тем, как подчеркивает Л. Мизес, теория капитала, ориентируясь на потребности бизнес-среды, была адаптирована к концепции финансового капитала, в пользу сконструированного реального капитала [4, с. 619], и пренебрегла другими формами капитала: человеческим, социальным,

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

природным (ЧСП). В рамках исследования концепций новых форм капитала обосновано, что они обладают рядом экономических характеристик: конвертируются в финансовый капитал, приносит дивиденды в будущем, меняет свою стоимость во времени, требует инвестиционной поддержки, влияет на общую стоимость бизнес-единицы, трансформируются друг в друга [6]. Имплементация проекта ГЧП влечет за собой создание бизнесом социальных или инфраструктурных благ (продукции, услуг), а, следовательно, и приращение капитала в разрезе новых его форм – ЧСП. Подчеркнем, что трансформация одной формы капитала в другую в постоянном круговороте концептуализирована и воплощена в стандарте «Интегрированная отчетность». Выше изложенным автор обосновывает гипотезу Н1.

Подготовка полезной информации о социально-экономическом вкладе бизнеса в общий прирост капитала как цель финансовой отчетности, предопределяет новое видение структуры собственного капитала в рамках отдельной бизнес-единицы. Именно поэтому обеспечение достоверной информацией о результатах имплементации и исполнении ГЧП возможно только на базе социально-экономической парадигмы финансовой отчетности, которая требует признания капитала ЧСП, а его надежная оценка и распределение с целью воспроизводства является объективной необходимостью. В этом контексте проблема бухгалтерского учета новых форм капитала, как «драйверов» стоимости бизнеса, является ключевой в современной методологии бухгалтерского учета. В рамках данной части исследования автором аргументируется гипотеза Н2.

Закключение. Для вовлечения бизнес-единицы в инвестиционный процесс ГЧП, для имплементации его механизма финансирования, оценки его воздействия на прирост собственного капитала, подлежащий отображению в финансовой отчетности необходима концептуализация ГЧП. С этой целью автор в контексте обоснования гипотезы Н1 доказывает, что концепция ГЧП является симбиозом трех концепций: собственности, устойчивого развития и капитала, путем раскрытия сущности каждой из них. Результаты имплементации ГЧП должны быть представлены в разрезе трех компонентов: экономического, социального, экологического, согласно вкладу, каждого из них в общий прирост капитала, что отвечает принципам устойчивого развития. Трактовка ГЧП и его экономическая суть предопределяют использование социально-экономического модели учета и финансовой отчетности (обоснование гипотезы Н2).

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Библиография

1. Валлерстайн, И. Конец знакомого мира: Социология XXI/пер. с англ. М.: Логос, 2004 – 368 с.
2. Каз, Е., Краковецкая, И., Нехода, Е., Редчикова, Н. Бизнес-модели компаний и устойчивое развитие. – Томск: Издательство Томского государственного университета, 2020 – 214 с.
3. Красникова, Е., Хаматхановой, А. Акционерная собственность как фактор долголетия капитализма: Монография. – М: Экономический факультет МГУ им. М.В. Ломоносова, 2018. – 184 с.
4. Мизес, Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. (пер. с 3-го испр. англ. изд. – Челябинск: Социум, 2012 – 878 с.
5. Пикетти, Т. Капитал в XXI веке – Москва: Ад Маргинем Пресс., 2016 – 592 с.
6. Golochalova, I., VAKUN, O. Natural capital accounting in context of the socio-economic paradigm of financial reporting: conceptual and methodological aspects. Public Policy and Accounting, ISSN 2708-5236 (online), ISSN 2707-9325 (Print), [Электронный ресурс] URL: <http://ppa.ztu.edu.ua> [https://doi.org/10.26642/ppa-2020-2\(2\)-24-33](https://doi.org/10.26642/ppa-2020-2(2)-24-33)

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ КАК ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ИНСТРУМЕНТ «ЗЕЛеноЙ» ЭКОНОМИКИ

TAXATION AS AN ECONOMIC TOOL «GREEN» ECONOMY

Людмила Масько, Руслан Гаврилов

УО «Полоцкий государственный университет», Республика Беларусь

Abstract: *The article examines the international experience of using taxation as an economic tool for the formation of a "green" economy. The problems of insufficient interest of economic entities of the Republic of Belarus in the use of tax instruments for environmental protection activities are identified. Based on the results, the need was established to reform the tax legislation of the Republic of Belarus, taking into account the environmental factor, which will contribute to the interest of business entities in the active use of tax instruments and, in turn, will accelerate the formation of a "green" economy in the Republic of Belarus.*

Keywords: *taxation, tax instruments, green economy, environmental safety*

JEL Classification: *B22, H21, H23*

Введение. Достижение высоких стандартов качества жизни и социального благополучия посредством развития потенциала и равных возможностей для каждого человека, обеспечение достойного труда и высоких доходов населения, сохранение природных систем для нынешних и будущих поколений является стратегической целью устойчивого развития Республики Беларусь [1]. В связи с этим одна из основных задач развития экологического компонента предусматривает создание системы экономической мотивации соблюдения экологической безопасности хозяйственной деятельности, включающей налоговые инструменты. Однако налоговая политика, как один из основных и эффективных инструментов на пути к построению «зеленой» экономики, не достаточно полно реализуется через экологизацию налогообложения. Решение данной проблемы позволит ускорить построение «зеленой» экономики и будет способствовать вовлечению субъектов хозяйствования в данный процесс как на микро-, так и на макроуровнях.

Целью исследования является анализ современного состояния налогообложения как экономического инструмента становления «зеленой» экономики, выявление проблем реформирования налоговой политики, препятствующих ресурсоэффективной деятельности субъектов и становлению «зеленой» экономики.

Методология исследования. В процессе проведения исследования изучен международный опыт налогообложения как экономического инструмента становления «зеленой» экономики. По результатам проведенного анализа установлена необходимость реформирования налоговой политики с учетом экологической составляющей. Также выявлены проблемы недостаточной заинтересованности субъектов в использовании налоговых инструментов, и предложено реформировать налоговую политику Республики

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Беларусь с учетом экологической составляющей, что является актуальным и позволит ускорить становление «зеленой» экономики в стране.

Методы исследования: наблюдение, эксперимент, анализ и синтез, обобщение.

Результаты исследований. В настоящее время все больше стран придерживаются концепции «зеленой» экономики и внедряют процессы перестроения своей экономической модели, основанные на принципах устойчивого развития. Например, в Европейском союзе разработаны ряд направлений деятельности и инициатив для перехода к «зеленой» экономике, среди которых ключевое место занимают интегрированные стратегии Организации экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). Анализ интегрированных стратегий ОЭСР позволил выделить правовые основы построения «зеленой» экономики в Европейском союзе, в рамках которых применяется широкий набор видов мер-инструментариев (рисунок 1), которые условно можно разделить на административно-командные инструменты, добровольные инструменты и экономические инструменты.

Рисунок 1. Инструментарий построения правовой основы «зеленой» экономики в Европейском союзе.

Примечание: собственная разработка автора на основе изучения направлений деятельности ОЭСР [2].

Следует отметить, что в Европейском союзе используется сложная система так называемых экономических инструментов, которые выражаются через механизмы их взимания. Анализ литературы позволил систематизировать и выделить среди инструментов основные: платные разрешения (например, на выбросы парниковых газов или на добычу морских биоресурсов), субсидии (например, при разработке и внедрении новых экологически безопасных технологий), возмещение экологического ущерба (компенсационные платежи), экологические платежи и экологические налоги (рисунок 2).

По результатам проведенного анализа установлено, что схема применения данных инструментов, действующих в Европейском союзе, отличается по целям взимания налогов и платежей, методам определения налогооблагаемой базы, степени использования наряду с фискальными инструментами экологической политики.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Рисунок 2. Виды экономических инструментов на пути становления «зеленой» экономики.

Примечание: собственная разработка автора на основе изучения направлений деятельности ОЭСР [2].

Важно подчеркнуть, что при выборе инструментов экономического стимулирования перехода к «зеленой» экономике европейские страны придерживаются принципа subsidiarity, когда каждое государство может выбирать те механизмы и способы контроля, которые помогают лучше выполнять функции сохранения окружающей среды и экологической безопасности. При этом в странах Европейского союза есть общее понимание, что универсальным экономическим инструментом на пути обеспечения рационального природопользования и охраны окружающей среды выступает налоговая политика, реализуемая через экологизацию налогообложения.

Опыт Европейского союза показывает, что природоохранная политика, основанная на фундаментальном правовом законодательстве, занимает важнейшие позиции в экологической политике Евросоюза и эффективно использует экологическое налогообложение как один из экономических инструментов перехода к «зеленой» экономике. При этом в европейских странах экологические налоги, по своей сути, выполняют роль фискальных инструментов, так как предполагается, что они направляются в первую очередь на увеличение дохода бюджетов, но также выполняют и стимулирующую функцию, способствуя изменению поведения субъектов хозяйствования, наносящих ущерб окружающей среде. Например, в странах Европейского союза широкое распространение получили экологические налоги, в основе которых заложен принцип «загрязнитель платит», в связи с чем, субъекты хозяйствования со значительным экологическим следом финансово заинтересованы в снижении своего воздействия на окружающую среду.

Современный этап развития Республики Беларусь отличается социальной направленностью его экономических преобразований. При этом в меньшей степени на результативность деятельности организаций влияют экологические требования. Это приводит к утрате взаимосвязи между природопользованием и результатами экономической

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

деятельности как на микро-, так и на макроуровнях [3, с. 70-71]. Следует отметить, что субъекты хозяйствования в рамках основной деятельности могут осуществлять и природопользование, и природоохранную деятельность, но вместе с тем при отсутствии требований в нормативных правовых актах у них отсутствует заинтересованность в выделении новых объектов учета, связанных с экологической составляющей их деятельности. Например, налоговое законодательство Республики Беларусь позволяет принять к учету некоторые виды долгосрочных экологических активов, которые частично уменьшат налоговую базу при расчете налога на прибыль организаций. При этом в составе расходов организаций присутствуют и текущие, которые связаны с поддержанием и охраной природных ресурсов, находящихся на ее территории, но не участвующих в процессе производства, не уменьшающих налоговую базу при расчете налогов, следовательно, у субъекта хозяйствования нет заинтересованности в осуществлении таких расходов [3, с. 70-71, 83].

Заключение. По результатам проведенного исследования можно сделать вывод о том, что налоговая политика, реализуемая через экологизацию налогообложения, является одним из основных и эффективных инструментов на пути к построению «зеленой» экономики. В этом контексте и реформа налогового законодательства Республики Беларусь с учетом экологического фактора, основываясь на опыте зарубежных стран позволит ускорить построение «зеленой» экономики и будет способствовать вовлечению субъектов хозяйствования в данный процесс как на микро-, так и на макроуровнях.

Список литературы:

1. Концепция Национальной стратегии устойчивого развития Республики Беларусь на период до 2035 года – Режим доступа: <https://www.economy.gov.by/uploads/files/ObsugdaemNPA/Kontseptsija-na-sajt.pdf> [Дата обращения: 10.09.2021]
2. Сайт Организации экономического сотрудничества и развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.oecd.org/>. [Дата обращения: 10.09.2021]
3. Масько, Л.В. Бухгалтерский учет и аудит экологических активов и обязательств / Л.В. Масько. – Монография: Новополоцк: ПГУ, 2015. – 224 с.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

**СИСТЕМА ИНДИКАТОРОВ ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ
РЕГИОНА ДЛЯ ОЦЕНКИ ЕГО УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ**

Татьяна Селюжицкая

Гродненский государственный университет имени Янки Купалы

***Annotation.** This article presents a methodology for constructing a system of indicators of the ecological and economic state of a region based on the existing practice of constructing systems of indicators of leading international organizations and institutions. The analysis allowed the author to develop and propose a system of indicators of the ecological and economic state of the region, which makes it possible to assess its sustainable development. The author's system includes indicators characterizing various aspects of the interaction between the economy and the environment. All indicators selected for the system are grouped into four blocks. A feature of this system is the inclusion of two integral indicators in it: the ecologically adjusted gross regional product and the adjusted net savings index, the experimental calculations of which were carried out by the author on the example of the regions of the Republic of Belarus.*

***Key words:** greening of economic indicators, ecologically adjusted gross regional product, integral indicator, system of indicators of ecological and economic state, region.*

***JEL Classification:** Q56*

Введение. В Повестке дня в области устойчивого развития на период до 2030 года рассматриваются вопросы «ликвидации нищеты во всех ее формах и проявлениях», а также «устойчивого развития в трех его компонентах – экономическом, социальном и экологическом» [3]. Одним из ее компонентов является определение механизма контроля и мониторинга, в котором заложена необходимость разработки глобальной структуры показателей. Отслеживание прогресса на систематической и транспарентной основе имеет важное значение для осуществления Повестки дня в области устойчивого развития на период до 2030 года путем освещения достижений и проблем, путем демонстрации передовой практики для ускорения ее реализации, путем обеспечения ответственности и партнерства, а также обеспечения прозрачности, инклюзивности и подотчетности перед заинтересованными сторонами. Она предусматривает внедрение и анализ систем показателей на «национальном, региональном и глобальном уровнях» [3]. Разработка рамочной основы для мониторинга прогресса в направлении достижения целей устойчивого развития представляет собой технический процесс, осуществляемый под руководством Статистической комиссии Организации Объединенных Наций (СК ООН) [7].

Система глобальных показателей устойчивого развития построена таким образом, что 17 целей в области устойчивого развития сопровождаются 169 целевыми показателями, дальнейшая их разработка «осуществляется на основе показателей, ориентированных на поддающиеся количественной оценке результаты. Они имеют практическую направленность, являются глобальными по своему характеру и универсально применимыми, а также учитывают различные национальные условия, потенциал и уровень развития, а также национальные стратегии и приоритеты» [1]. Кроме описанной выше системы глобальных показателей устойчивого развития, на взгляд автора, стоит отметить хорошо

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

zareкомендовавшую себя систему индикаторов устойчивого развития Европейского союза (ЕС), разработанную Евростатом [8]. Также одной из наиболее разработанных и широко используемых, по мнению автора, является система показателей зеленого роста (ПЗР), предложенная Организацией экономического сотрудничества и развития (ОЭСР). «Согласно методологии измерений ОЭСР показатели подразделяются на четыре группы, отражающие основные характеристики зеленого роста [6].

Результаты исследования. В Республике Беларусь разработана и используется система показателей устойчивого развития в рамках НСУР-2030. Показатели, составляющие данную систему, являются критериями достижения основных целей по пяти стратегическим приоритетам. Одним из приоритетов выступает экологический – «Экологизация производства и обеспечение экологической безопасности» [2].

Достижение стратегической цели в области охраны окружающей среды и решение поставленных задач осуществляется при проведении экологической политики по четырем основным направлениям, каждое из которых представлено показателями, характеризующими в основном результат воздействия на окружающую среду, при чем они представлены не в абсолютном выражении, а в виде темпов роста, что, на взгляд автора, совершенно обоснованно, поскольку в данном случае важно знать не столько абсолютную величину показателя, а направление его изменения, чтобы определить, соответствует ли это движение целям устойчивого развития.

Изучив опыт и методики построения систем индикаторов устойчивого развития, разработанные различными международными организациями и учреждениями, автором предложена система индикаторов эколого-экономического состояния региона.

В работе [4] обозначены принципы, которые положены в основу формирования системы индикаторов эколого-экономического состояния региона. Во-первых, эта система должна формироваться в рамках стратегии устойчивого развития, как на уровне национальной экономики, так и на уровне региона. Во-вторых, она должна быть достаточно простой и надежной для использования, как органами управления соответствующего уровня для принятия решений, так и другими пользователями для оценки степени устойчивости развития. В-третьих, она должна быть достаточно хорошо обеспечена информационно.

В результате проведенного анализа национального перечня показателей достижения ЦУР, а также других систем эколого-экономических показателей, оценки возможности их построения на региональном уровне, их содержательной интерпретации и информационного обеспечения, была построена система индикаторов эколого-экономического состояния региона [5], представляющая 4 блока показателей: антропогенной нагрузки на окружающую среду; природоохранной деятельности; экономических возможностей; экологической

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

эффективности экономической деятельности. Каждый блок представлен соответствующими показателями, которые служат индикаторами для оценки устойчивого развития региона.

С целью построения системы индикаторов эколого-экономического состояния региона автором адаптирована методика расчета эколого-социально-экономического индекса скорректированных чистых накоплений к условиям отечественной официальной статистики.

Суть данной методики состоит в последовательной корректировке валового накопления основного капитала на уровне региона. На первом этапе вычитаются элементы, характеризующие использование природного капитала, и стоимостная оценка ущерба от загрязнения окружающей среды; на втором этапе прибавляются элементы, увеличивающие валовое накопление за счет человеческого и природного капитала.

На основании данной методики автором рассчитан индекс скорректированных чистых накоплений для регионов Республики Беларусь за 2008–2018 гг. (таблица 1).

Таблица 1. Индекс скорректированных чистых накоплений по областям Республики Беларусь и г. Минск за 2008–2018 гг., % к ВРП

Области РБ и г. Минск	Год										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Брестская	73,2	80,0	86,1	78,3	66,3	71,5	63,7	57,0	52,9	65,2	67,5
Витебская	62,9	65,7	66,8	60,5	51,1	68,1	56,2	53,2	53,2	57,4	58,4
Гомельская	49,9	58,9	63,4	50,5	48,3	62,7	64,6	62,7	49,6	53,9	51,8
Гродненская	71,2	73,5	74,2	76,2	74,1	72,6	69,5	71,4	69,2	59,1	59,0
г. Минск	40,7	39,2	38,7	34,5	37,6	41,0	36,9	29,7	27,0	29,2	29,3
Минская	53,2	59,8	66,2	68,1	61,8	67,1	55,3	55,2	59,8	47,5	47,4
Могилевская	56,3	60,2	65,3	76,5	65,6	58,7	56,1	52,0	41,4	50,5	52,8

Данная методика построения системы индикаторов эколого-экономического состояния региона позволяет включить в любой из блоков данной системы наиболее актуальные и, наоборот, исключить утратившие свое значение на современном этапе показатели. Кроме того, в систему индикаторов эколого-экономического состояния региона автором включены два интегральных индикатора: экологически скорректированный валовой региональный продукт и индекс скорректированных чистых накоплений.

Методика их расчета пока не утверждена, но экспериментальные разработки показателей экологически скорректированного ВРП и индекса скорректированных чистых накоплений на уровне региона уже ведутся, и в будущем могут быть приняты официально.

Заключение. Достоинствами представленной системы индикаторов, по мнению автора, являются: во-первых, хорошая информационная обеспеченность практически всех показателей, входящих в нее, во-вторых, методика их расчета понятна, а интерпретация не вызывает затруднений. Небольшой проблемой является то, что часть информации не может быть получена в ходе централизованных статистических наблюдений, а собирается в форме

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ведомственной отчетности, что впоследствии может несколько затруднить поступление информации на региональный уровень. В дальнейшем перечень самих показателей может дополняться или изменяться, но структура построения самой системы, на наш взгляд, является достаточно обоснованной.

Библиография

1. Доклад Межучрежденческой группы экспертов по показателям достижения целей в области устойчивого развития. Социальный и экономический совет / Статистическая комиссия ООН [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/47th-session/documents/2016-2-IAEG-SDGs-Rev1-R.pdf>. – Дата доступа: 20.08.2021.
2. Национальная стратегия устойчивого социально-экономического развития Республики Беларусь на период до 2030 г. // Экономический бюллетень НИЭИ Министерства экономики Республики Беларусь. – 2015. – № 4. – С. 6–98.
3. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития до 2030 года [Электронный ресурс] // Организация Объединенных Наций: официальный сайт. – Режим доступа: <https://undocs.org/ru/A/RES/70/1>. – Дата доступа: 20.08.2021.
4. Селюжицкая, Т. В. Индикаторы экологических аспектов устойчивого развития экономики региона / Т. В. Селюжицкая // Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери: монографія / за ред. В. Г. Маргасової. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. – С.407–417.
5. Селюжицкая, Т. В. Статистические подходы к экологизации макроэкономических показателей региона и оценке его эколого-экономического состояния / Т. В. Селюжицкая // Бухгалтерский учет и анализ. – 2020. – № 3 (279). – С. 24–31.
6. EaP GREEN, Measuring the green transformation of the economy: guide for EU Eastern partnership countries [Electronic resource]. – Paris : OECD, 2016. – Mode of access: http://www.greeneconomieseap.org/resources/EaP%20GREEN_GGI%20Guide_clean_ENG_FINAL.pdf. – Date of access: 20.08.2021.
7. Sustainable development in the European Union. A statistical glance from the viewpoint of the un sustainable development goals. 2016 edition. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7742359/8-22112016-AP-EN.pdf/25c95743-e941-462f-99ba-6dd2ddd71378>. – Date of access: 20.08.2021.
8. Sustainable development in the European Union. Key messages: statistical books [Electronic resource] / Eurostat. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2015. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/6987735/KS-GU-15-001-EN-N.pdf>. – Date of access: 20.08.2021.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

ОБЩИЙ ОБЗОР ОТЧЕТНОСТИ В ОБЛАСТИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕЕ ПРИМЕНЕНИЯ ПРОЕКТАМИ ГЧП

Маслова Татьяна

Государственный Университет Молдовы

Abstract

In the era of globalization, companies of any type need to rely on a system of concepts, unified terms and indicators to be reflected in their financial and non-financial reporting. In this study, the author examines the general principles of drawing up financial and non-financial statements based on the GRI system. The author analyzes the interaction of sustainable development goals with the role of the business environment and the state: in particular, with the possibility of using it for PPP projects. The transition to an improved format for non-financial reporting using critical assessment is disclosed.

Keywords: sustainable development concept, GRI reporting, PPP, goals.

JEL classification: M10, M20, M41.

Введение

С принятием в 2015 году ООН 17 целей устойчивого развития компаниям рекомендуется «применять устойчивые методы производства и отражать информацию о рациональном использовании ресурсов в своих отчетах» [3]. Чтобы говорить об устойчивости ясно и открыто, необходима разделяемая в глобальном масштабе Миссия Глобальной инициативы по отчетности (GRI), предлагает авторитетную и пользующуюся доверием Систему с возможностью отражения экономических, экологических и социальных результатов деятельности организации. [4]. Отмечается, что отчетность готова к применению организациями вне зависимости от их размера, отрасли или расположения, а также важна и возможна для применения организациями в условиях имплементации проектов ГЧП [2]. Организации всех типов призваны сыграть важную роль в достижении одной из наиболее важных целей устойчивого развития - «удовлетворение потребностей нынешнего поколения без ущерба для возможности будущих поколений удовлетворять свои собственные потребности» [1]. Открытость в отношении воздействий на экономику, окружающую среду и общество становятся фундаментальной компонентой результативных взаимоотношений с заинтересованными сторонами, при принятии инвестиционных решений. Отчетность в области устойчивого развития может быть составной частью отчетности составленной по МСФО как для государственных органов, так и для зарубежных партнеров.

Целью данного исследования является общий обзор принципов подготовки отчетности в области устойчивого развития, рассмотрение возможности ее адаптации для отчетности, подготавливаемой на базе МСФО в условиях исполнения договоров ГЧП.

Методологическую и теоретическую основу исследования составили общенаучные подходы и методы изучения концепции устойчивого развития, способы и возможности применения GRI и отражения показателей в финансовой и нефинансовой отчетности предприятий любого типа включая ГЧП. Диалектический метод позволяет проникнуть в

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

сущность системы показателей GRI. К числу использованных методов следует отнести сравнительный, нормативный, логический, системный, структурно-функциональный.

Результаты исследования

В 1992 году Всемирный Совет предпринимателей по устойчивому развитию (World Business Council for Sustainable Development) разработал стратегию «экологической эффективности», представлявшую собой некую экономическую модель: предполагалось, что рост производства должен сочетаться с сокращением негативных последствий для окружающей среды, а также более эффективным использованием ресурсов [1]. В сентябре 2015 года произошла кардинальная смена парадигмы, ООН приняла семнадцать Целей Устойчивого Развития (далее ЦУР). Необходимость привлечения инвестиций в исследования и разработки придала бизнесу статус ключевого участника реализации ЦУР. Инновационные решения напрямую зависят от активного вовлечения финансовых, технологических и экспертных ресурсов частного сектора. В документе «Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года» [3] предпринимательский сектор упоминается как один из важных субъектов, который должен «содействовать изменению нерациональных моделей потребления и производства». Компаниям рекомендуется «применять устойчивые методы производства и отражать информацию о рациональном использовании ресурсов в своих отчетах» [3]. При этом авторы документа признают роль разнообразных участников частного сектора и в частности участников проектов ГЧП. Система отчетности GRI предназначена для использования в качестве общепринятой системы отчетности в отношении экономических, экологических и социальных результатов деятельности организации. Руководство (4G) по отчетности в области устойчивого развития состоит из Принципов отчетности, Рекомендаций по отчетности, и Стандартных элементов отчетности. Эти элементы считаются одинаково весомыми и значимыми. [4]

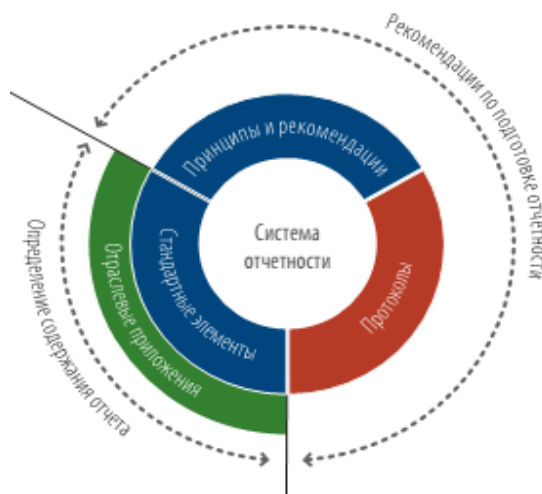

Рисунок 1. Система отчетности GRI

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Источник: составлено автором на основе:[4]

Развитие глобальной инициативы GRI поставило собственников бизнеса перед выбором представлять наряду с отчетностью по МСФО отчетность в области устойчивого развития как для государственных органов, так и для зарубежных партнеров [2]. Возможно, что предоставление такой отчетности может быть осуществлено без формирования отдельного блока отчетности, а формы финансовой отчетности могут быть доработаны и дополнены информацией, требуемой руководством GRI, (Руководство G4), в отношении показателей результативности в экономической, экологической и социальной сферах. Партнерские отношения всех субъектов бизнеса, а в частности ГЧП, требуют понимания результатов их деятельности для собственного управления и позиционирования в рыночной среде. В этой связи применение Руководства G4 является универсальным, поскольку предлагает единый подход к подготовке отчетности с необходимой степенью прозрачности информации, ее полезности для всех организаций, мелких, средних и крупных, во всех странах мира. Причем, ключевая роль придается информации об устойчивом развитии, так как она напрямую связана со стратегическим развитием и ростом стоимости бизнеса.

Для подготовки отчетности в области устойчивого развития молдавским компаниям рекомендуется указать в своей Учетной политике [5] необходимость применения GRI и адаптации общеустановленных Руководством G4 принципов формирования отчетности и уточнение систем показателей. Важно отметить, что руководство требует применения принципов в сочетании друг с другом. Все принципы в документе объединены в две группы: первая группа применяется для определения содержания отчетности организации с учетом ее деятельности, а также ожиданий и интересов заинтересованных сторон; вторая группа – обеспечивает качество отчетности и ее надлежащее представление (табл. 1)

Таблица 1. Принципы подготовки отчетности организаций в области устойчивого развития

Группы принципов	Наименование принципов, объединенных в группы
1 группа. Принципы определения содержания отчета	взаимодействие с заинтересованными сторонами
	контекст устойчивого развития
	существенность
	полнота
2 группа. Принципы обеспечения качества отчета	сбалансированность
	сопоставимость
	точность
	своевременность
	ясность
	надежность

Составлено автором согласно [2]

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Содержание каждого приведенного в таблице принципа в целом отвечает принципам, установленным международными стандартами финансовой отчетности (МСФО), но спектр информации гораздо шире.

Заключение

Для оценки инвестиционной привлекательности организации в отчетность должна быть включена хорошо структурированная инацеленная на потенциальных инвесторов информация, позволяющая оказать влияние на принятие инвестиционного решения, что в свою очередь имеет безусловное влияние на устойчивость не только отдельно взятого бизнес проекта но и экономики в целом.

Литература:

1. Завьялова Е., Старикова Е., Современные тенденции участия бизнеса в реализации Социально-ориентированных целей устойчивого развития, Периодическое издание: Управление: проблемы и перспективы, №3(48)/2018. (стр.107-120).[Электронный ресурс]: https://elibrary.ru/download/elibrary_36777555_11072213.pdf
2. Миронова О. А., Кузьменко О. А., Концепция отчетности в области устойчивого развития: проблемы и перспективы применения в России. Инновационное развитие экономики №5(22)-2014, ст.31-37.[Электронный ресурс]: https://elibrary.ru/download/elibrary_2285770743562905.pdf
3. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года.
https://www.unssc.org/sites/unssc.org/files/2030_agenda_for_sustainable_development_-_primer_russian.pdf
4. Руководство по отчетности в области устойчивого развития, Российское издательство РОО «Эколайн», 2000-2006 г.г., (54 стр.),[Электронный ресурс]: www.ecoline.ru
5. Яковлева Л. Я., Основы формирования учетной политики по международным и российским стандартам, П.И. Инновации в учете, анализе, контроле и аудите №6(17), 2013, (стр.210-213).[Электронный ресурс]: https://elibrary.ru/download/elibrary_21142777_99253976.pdf
6. Project Last Mile Expands to Strengthen Health Systems in Liberia and Swaziland / Jun 6, 2017, [Электронный ресурс]: // <http://www.cocacola.com>

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ГОСУДАРСТВЕННО-
ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СФЕРЕ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ
МОЛДОВА**

КЫШЛАРЬ Анна

Государственный Университет Молдовы

***Abstract:** The purpose of the article is to study theoretical and practical aspects of the implementation of PPP agreements in the field of science and education in the context of the transition to a sustainable development model. According to the results of the study, the author concludes: 1) the implementation of PPP treaties into educational and research projects a necessary condition for the transition to a sustainable development model; 2) The systemic problem of the economic development of Moldova makes it difficult to implement PPP agreements in the field of science and education.*

***Keywords:** concepts, sustainable development, PPP, associate ownership, innovation, education*

***JEL classification:** M41, P40*

Введение. В контексте эволюции экономических отношений проявилась неспособность государства и общества справляться в целом с возрастающими социальными проблемами. Этому явлению способствовало и игнорирование бизнесом морально-нравственных основ хозяйствования, поскольку он своей деятельностью демонстрирует направленность на приращение прибыли и создание потребительской ценности, приносящей доход собственникам капитала [2, с. 10]. Выходом из сложившейся ситуации может стать реализация научно-обоснованных современных концепций взаимодействия: государства и бизнеса – Государственно-частное партнерство (ГЧП); общества и бизнеса – Устойчивое развитие (УР). Роль государства в процессе имплементации этих концепций – регулирующая и связана с: содействием привлечения инвестиций для реализации социальных проектов; консолидацией всех видов ресурсов государства и бизнес-среды; эффективным распределением ресурсов в условиях их ограниченности. ГЧП – это институционально закреплённая система вовлечения бизнес-среды в создание и реконструкцию социально значимых объектов, содействующая инвестиционному процессу и эффективности использования государственных ресурсов [2, с.5]. Основной тезис концепции устойчивого развития заключается в следующем: развитие, при котором нынешние поколения удовлетворяют свои потребности, при этом, не ставя под угрозу, возможность удовлетворять свои потребности будущие поколения [6], и которого вытекают ее базовые принципы: сбалансированность экономики и экологии, экономики и общества, солидарности при распределении ресурсов [2, с.16]. Для реализации обеих концепций и перехода на модель экономики, основанной на знаниях, важную роль играет наука и образование, как один из главных механизмов достижения 17-ти целей устойчивого развития.

Результаты исследования. *Теоретические аспекты.* Современный технологический уклад базируется на активном участии государственной собственности, которая

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

соответственно своей природе сосредоточенная преимущественно на производстве общественных (социальных) благ, что ознаменовалось тесным взаимодействием высших форм ассоциированной частной и государственной собственности – ГЧП. Такой способ организации производства социальных услуг отражает долгосрочную и универсальную реальность, ориентация на которые вытекает из природы государства как особого института как носителя общенациональных интересов, в числе которых и интересы представителей частного бизнеса. Однако так было не всегда.

По мере развития экономических отношений потенциал исключительно индивидуальной собственности исчерпал себя, и данная форма собственности стала эволюционировать преобразуясь в новые частные формы, основанные на ассоциированном присвоении и на наемном труде, с сохранением при этом и целевой для частной собственности установки его экономической деятельности, присущей капиталистической экономике – максимизации прибыли [3, с. 25]. Конкуренция ориентирует частного собственника на инновационное развитие, что в свою очередь гарантирует конкурентоспособность его бизнеса и дальнейшее расширение в сферу рыночных отношений. Смена одного технологического уклада другим более сложным предопределила пересмотр концепции собственности и формирования иных ее форм, включающих как частный, так и государственный компоненты [3, с. 27]. В число, социальных благ, которым технологические уклады обязаны своим происхождением, входят фундаментальная и прикладная наука, отрасли производственной, коммунальной социальной и прочей инфраструктуры здравоохранение и охрана окружающей среды, поэтому не удивительно, что в сфере образования имеется большое разнообразие юридических структур прежде всего в виде фондов и ассоциаций, занимающих промежуточное положение между двумя крайними формами коими, являются государство и частное предприятие и участвующих в производстве государственных услуг [5, с. 482]. Итак, ГЧП – форма взаимодействия государственного и бизнес-сектора позволяющая в полной мере реализовать их экономический потенциал является объективной необходимостью обеспечения потребностей в социальных благах и достижения устойчивого развития общества в целом.

Практические аспекты. Следуя требованию евроинтеграции, выражаемой во внедрении Соглашения об Ассоциации (2014 г.) между Республикой Молдова (РМ) и Европейским Союзом (ЕС), Правительством РМ разработана Национальная Стратегия развития «Молдова-2030» (далее, Стратегия) [4], основу которой составляет концепция устойчивого развития, используемая странами ЕС. Предназначение Стратегии – это изменение фокусирования государственной политики на проблемы, интересы, устремления каждого социального субъекта и достижение экономического развития, обладающего устойчивым характером.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

Как отмечено в обозначенном стратегическом акте образование и инновации, один из главных механизмов достижения 17-ти целей устойчивого развития. Однако, система образования признана как инертная системой, поскольку для ее улучшения требуется длительный период времени и ключевым моментом для придания динамики этому процессу является поддержка и развитие партнерских отношений между бизнес-средой и учреждениями в сфере образования, и, как следствие, пересмотр порядка финансирования науки на основе эффективности исследований [4]. Актуальность проблемы имплементации договоров ГЧП в сфере науки и образования РМ предопределяется и тем фактом, что в отсутствии в Молдове природных ресурсов человеческий капитал, создаваемый системой науки и образования, становится основным источником реализации концепции УР. Сегодня индекс качества системы образования в РМ по сравнению с другими странами Восточной Европы достаточно низкий, что обусловлено недостаточной интеграцией образования и инноваций, по которым наиболее низкий показатель, а это, согласно принципу обратной связи, отрицательно влияет собственно на качество процесса образования.

В последнее время в Молдове действует ряд программ, направленных на развитие системы научных исследований и инноваций через применение ряда форм ГЧП. Так, в рамках государственной программы на 2018-2019 выделена сумма на исследовательские и инновационные проекты в размере 224,7 млн. леев, в которых приняли участие: университеты – 27%, институты – 67% и другие организации - 6% [8]. Кроме этого реализуется и инновационная программа трансферта технологий на базе ГЧП с целью повышения конкурентоспособности местных продуктов и стимулирования ГЧП между бизнес-средой и исследованиями [8]. Так после проведения конкурса в 2019 г., в котором участвовало 14 проектов на базе договора ГЧП, из которых утверждены и финансированы 3, при этом доля государственного участия составляет 42%, а бизнес-среды – 58%.

Агентство публичной собственности РМ отмечает возросший интерес бизнеса к договорам ГЧП, однако признает и тот факт, что заключение договоров ГЧП осуществляется для наиболее приоритетных для бизнеса сферах экономики: здравоохранение, технологии, инновационные продукты, транспорт, дороги, сектор жилищно-коммунального хозяйства [7]. Как выше было обозначено одной из задач для перехода на модель УР является повышение доходов из устойчивых источников и смягчение экономического неравенства, для реализации которой выделен ряд приоритетных действий, в том числе: повышение профессиональных навыков и компетенций через качество образования; содействие финансированию социальных предприятий; повышение эффективности экономических процессов за счет увеличения возможностей компании создавать и внедрять инновации, симулировать частные инвестиции в сектор научных исследований и развития, а также партнерских отношений между

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

компаниями и образовательными учреждениями в этой области. Ожидаемый эффект от реализации поставленных задач представлен в таблице 1.

Таблица 1. Ожидаемый результат в сфере образования и инноваций от имплементации концепции УР в РМ

Показатель	Исходное значение: 2017 г.	Промежуточный результат в:		
		2022 г.	2026 г.	2030 г.
Процент в общей численности профессионалов с соответствующими навыками и компетенциями, %	49.7	55	60	70
Индекс инноваций, шкала от 0 (худший) до 100	36.8	40	42	45
Индекс уровня защиты инвесторов (деловых людей), шкала от 0 (худший) до 10 (лучший)	6.3	7.0	8.0	9.0
Готовность компаний инвестировать в систему образования, исследования и разработки, шкала от 0 (худший) до 7 (лучший)	2.4	3.0	3.5	4.0
Финансовые ресурсы, направляемые в частный сектор (деловым людям), %	3.6	35	40	50

Источник: разработано автором на базе [4]

Заключение. Увеличение бизнес-финансирования и государственных ресурсов в образовательные и исследовательские проекты позволит модернизировать и расширить доступ к инновациям и новым технологиям всех социальных групп общества и определит качество жизни, в то же время повысит конкурентоспособность страны в целом. Развитие механизма договоров ГЧП в целях эффективного привлечения частных инвестиций в образовательные и исследовательские проекты необходимое условие для реализации концепции УР, однако сложившаяся на текущий момент ситуация с их имплементацией в системе науки и образования свидетельствует о системной проблеме экономического развития Молдовы, что наглядно проявляется именно в этой социальной сфере.

Библиография

1. Голочалова, И. (2019) Методологические аспекты бухгалтерского учета исполнения договоров государственно-частного партнерства в контексте инновационного вектора экономики. В: Вестник Житомирская политехника. Серия: Экономические науки, № 2 (76) – Житомир, Электронный ресурс: <http://www.pbo.ztu.edu.ua/issue/view/10084>, DOI: [https://doi.org/10.26642/pbo-2019-1\(42\)-3-11](https://doi.org/10.26642/pbo-2019-1(42)-3-11)
2. Каз, Е., И., Нехода, Е., Редчикова, Н. (2020). Бизнес-модели компаний и устойчивое развитие. – Томск: Издательство Томского государственного университета. Электронный ресурс: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/>

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

3. Красникова, Е, Хаматханова, А. Акционерная собственность как фактор долголетия капитализма. Монография. М. – Экономический факультет МГУ им. М. Ломоносова, 2018. Доступ: 21.04.2021. Электронный ресурс: <https://www.econ.msu.ru/raw>
4. Национальная стратегия развития «Молдова – 2030». Доступ: 14.05.2021. Электронный ресурс: <https://extwprlegs1.fao.org/pdf>
5. Пикетти, Т. Капитал в XXI веке – Москва: Ад Маргинем Пресс., 2016 – 592 с.
6. Устойчивое развитие. Электронный ресурс: <https://globalccm.com/sustainable/>.
7. Официальные данные Агентства по публичной собственности Республики Молдова. Электронный ресурс: <https://www.app.gov.md>
8. Raport de activitate pentru anul 2019 Agentia Nationala pentru Cercetare si Dezvoltare Электронный ресурс: <https://www.ancd.gov.md>

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

**СТРАТЕГИИ ПРИМЕНЕНИЯ ДЕРИВАТИВОВ НА ТОВАРНЫХ РЫНКАХ:
УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Паньков Павел

УО «Полоцкий государственный университет», Республика Беларусь

Abstract: strategies of derivatives usage in commodity markets have been studied; their systematization by groups has been carried out depending on the purposes of application, the place of conclusion (exchange or over-the-counter market) and the presence or absence of physical movement of goods. Recommendations for the organization of work with derivatives within the company are proposed for each group, taking into account the specifics of the selected groups, which will allow in the process of derivatives usage to properly allocate management resources and organize work with commodity derivatives at a higher level.

Keywords: derivatives, hedging, speculative operations, commodities, management.

JEL: G32, D51, D53.

Введение. Стратегиям применения деривативов в литературных источниках уделяется большое внимание: широко освещаются стратегии применения деривативов в работах таких авторов, как L.P. Wendy et.al. [1], A. Gottesman [2], R.L. McDonald [3] и других. Стратегии применения деривативов на товарных рынках имеют свою специфику и рассматриваются более подробно в работах таких авторов, как M. Dafir & V.N. Gajjala [4], H. Geman [5], отчетах и обзорах консалтинговых компаний, например, McKinsey&Company [6], а также в обучающих материалах биржевых площадок [7]. Однако в литературных источниках и практических рекомендациях по применению деривативов акцент делается на количественные показатели деривативных стратегий, при этом недостаточно внимания уделяется вопросам практической реализации спекулятивных стратегий или стратегий хеджирования рисков на уровне конкретной организации. В результате прибыльная или эффективная (если говорить о хеджировании) по предварительным расчетам стратегия применения деривативов на практике может обернуться негативными последствиями для организации из-за несогласованных, недобросовестных или ошибочных действий сотрудников, ответственных за совершение сделок, мониторинг рисков, регистрацию и контроль результатов. Считаем, что решающая роль в том, чтобы стратегии применения деривативов на практике были исполнены, как планировалось, принадлежит руководству организации. Для четкого понимания того, что требуется от руководства в данном случае, необходима систематизация стратегий применения деривативов в соответствии с тем, какие управленческие особенности связаны с практической реализацией каждой стратегии.

Учитывая вышесказанное, **целью** исследования является анализ и систематизация стратегий применения деривативов на товарных рынках в соответствии с особенностями управления при реализации различных стратегий.

Методология исследования. В ходе исследования были проанализированы стратегии

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

применения деривативов, описанные в литературных источниках и практических рекомендациях, и относящиеся к товарному рынку. Выбор товарных стратегий для анализа обусловлен ориентацией проводимого исследования на руководителей нефинансовых организаций, основная деятельность которых связана с покупкой, производством, хранением, транспортировкой и продажей реальных товаров. С целью систематизации проанализированных стратегий применения деривативов на товарных рынках были выделены такие классификационные группы, как цели применения, место заключения, наличие физического движения базового актива. Для каждой из классификационных групп были предложены рекомендации о том, на какие аспекты руководству необходимо обратить внимание в работе с деривативами.

Основные результаты исследования. В первую очередь стратегии применения деривативов на товарных рынках можно разделить в зависимости от целей применения. Различают две противоположные цели применения деривативов – хеджирование рисков и проведение спекулятивных/арбитражных операций с целью получения дополнительной прибыли. Со спекулятивными операциями все относительно понятно: фиксация постоянно плавающей рыночной цены товарного актива на будущее позволяет сделать ставку на определенное движение рынка, а отсутствие необходимости оплачивать весь номинал по сделке до момента исполнения (обычно резервируется гарантийной обеспечением около 10%) создает возможности для открытия рыночных позиций, в разы превышающих реально имеющиеся средства. В случае с хеджированием рисков имеется ряд вопросов: хеджирование представляет собой заключение сделок с деривативами, обратных по своей направленности тем денежным потокам, которые возникают в ходе обычных операций текущей деятельности. В результате прибыли и убытки по инструменту хеджирования (деривативу) и объекту хеджирования (денежному потоку от операций текущей деятельности) компенсируют друг друга и обеспечивают заранее известный уровень дохода. Такое повышение прогнозируемости денежных потоков с одной стороны имеет положительные эффекты для организации, однако напрямую не связано с получением прибыли. Для принятия управленческих решений в отношении деривативов соотношение данных целей будет наиболее важным, так как они предполагают действия разных подразделений, различные подходы к согласованию и контролю эффективности проводимых мероприятий.

Кроме целей важно значение для принятия и реализации управленческих решений будет иметь биржевой или внебиржевой характер деривативов: биржевые инструменты обычно стандартизированы, но требуют поддержания достаточного гарантийного обеспечения, а внебиржевые менее прозрачны по своим условиям и связаны с более высокими кредитными рисками. Также существенное влияние на организацию работы с деривативами

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

внутри компании будет иметь наличие либо отсутствие физического движения товаров (рисунок 1).

Рисунок 1 – Влияние физического движения товаров в стратегиях применения деривативов на принятие управленческих решений

Источник: собственная разработка

Учитывая выделенные классификационные группы стратегий применения деривативов, актуальные для принятия и реализации управленческих решений, можно предложить следующие рекомендации о том, на какие аспекты руководству необходимо обратить внимание в работе с деривативами (таблица 1).

Таблица 1 – Группировка стратегий применения деривативов на товарных рынках в соответствии с особенностями принятия и реализации управленческих решений

Классификационная группа	Особенности в управлении	Рекомендации для руководства
Стратегии хеджирования	Сложность в определении эффектов от хеджирования, необходимость выбора оптимального коэффициента и инструмента (-ов) хеджирования, риск превращения в спекулятивные операции, сложности учета и налогообложения, переоценки и мониторинга позиций	Участие в разработке стратегий хеджирования, разделение функций фронт-офиса (исполнителей), мидл-офиса (контроля рисков) и бэк-офиса (регистрация и контроль) между независимыми отделами, разработка формальной документации по хеджированию, решение вопроса о применении учета хеджирования
Спекулятивные стратегии	Потенциальная прибыль связана с принятием на себя дополнительного риска, в привлекательной спекулятивной стратегии могут не учитываться риски, которые потом могут реализоваться	Установление лимитов на размеры позиций и на размеры убытков по деривативам; для начала спекулятивных операции должны быть объективные предпосылки (наличие информации, опыт работы, мощности по хранению)
Биржевые	Требуют внесения и поддержания	Постановка задачи по мониторингу

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020

стратегии	гарантийного обеспечения	достаточности гарантийного обеспечения, чтобы избежать принудительного закрытия биржевых позиций, являющихся элементом стратегии
Внебиржевые стратегии	Нестандартная документация и условия договоров, высокий кредитный риск	Требуется проработка вариантов взимания залогового обеспечения, а также анализ условий договора, особенно отсылочных норм
Стратегии, не зависящие от физического движения	Повышенный риск того, что будут открыты необоснованно крупные «бумажные» позиции по дериватам	Оценка необходимости (в том числе мониторинг «чистой» позиции компании в целом), согласование основных параметров, контроль
Стратегии, зависящие от физического движения товаров	Требуется согласование параметров, обусловленных физическим движением товаров, с параметрами стратегий применения товарных деривативов	Разработка порядка обмена информацией и процедур согласования между отделами, ответственными за хранение, транспортировку, производство товарных активов с исполнителями сделок с товарными деривативами

Источник: собственная разработка

Заключение. Представленные в таблице 1 особенности стратегий применения товарных деривативов в управлении и соответствующие им рекомендации для руководства нефинансовых организаций могут комбинироваться между собой в зависимости от параметров конкретной стратегии. В целом же предлагаемые рекомендации позволят идентифицировать те особенности управления деривативами, которые будут соответствовать каждой стратегии, что будет способствовать более эффективному распределению управленческих ресурсов в процессе применения деривативов нефинансовыми организациями.

Список использованных источников

1. WENDY, L.P. et.al. Derivatives. John Wiley & Sons, 2017. 624 p.
2. GOTTESMAN, A. Derivatives essentials: An introduction to forwards, futures, options and swaps. John Wiley & Sons, 2016. 353 p.
3. McDONALD, R.L. Derivatives Markets. Pearson, USA, 2013. 979 p.
4. DAFIR, M. and GAJJALA V.N. Fuel Hedging and Risk Management. John Wiley & Sons, 2016. 314 p.
5. GEMAN H. et.al. Risk management in commodity markets: from shipping to agriculturals and energy. Wiley, 2008. 323 p.
6. Managing industrials' commodity-price risk // McKinsey [On-line]. Доступ в сети Интернет: <https://www.mckinsey.com/industries/electric-power-and-natural-gas/our-insights/managing-industrials-commodity-price-risk>. Дата обращения 25.08.2021.
7. Практические примеры использования фьючерсов на нефтепродукты // Санкт-Петербургская международная товарно-сырьевая биржа» [On-line]. – Доступ в сети Интернет: <https://spimex.com/upload/iblock/537/5371769fe46b74a6142894ae0871bd95.pdf>. Дата обращения 25.08.2021.

Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020